

Mécs László papköltő nyíregyházi kultusza

1926-1944

- életrajzi kiegészítések -

NYÍREGYHÁZA, 2021

Tóth Sándor

Mécs László papköltő nyíregyházi kultusza
1926-1944

- életrajzi kiegészítések -

**Testvéri szánalomból a szívem rádorombol:
Bátyám, én lelket oltok az evangéliumból,
midőn kobzom jóságos zenéjű verset költ:
vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld!**

A Mécs-kultusz kezdete Szabolcsban

Mécs László szabolcsi kultuszának kialakulásában is elsősorban a kor magyar érzésvilága, a trianoni trauma, a társadalmi egyenlőtlenségek valósága, a gazdasági válság, a válságra adott rossz válaszok és mások voltak hatással. A kialakult irredenta költészet erősítette az ő társadalmi bajok iránt fogékony, szociális érzékenységgű költészetét. Irodalmi szempontok mellett előadókészsége és papi mivolta is kultuszerősítő tényezők voltak.

Szabolcs megyében, a nyilvánosságban, először 1926-ban bukkant fel a költő neve. A „Magyar Asszony” címet viselő, a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége közlönye január-februári kettős számára hívta fel a helyi napilap, a Nyírvidék a figyelmet. Szépirodalmi részében „Szederkényi Anna, Berzeviczy Albert, Mécs László, Sebestyénne-Stetina Ilona, Tolnai Vilmos, Kubányiné-Meszlényi Ilona, Gamerra Alberta bárónő, Reményik Sándor, Pálmai Lenke” nevei között tűnt fel a már 30 éves, országos ismertséggű, ekkor már kétkötetes, de Szabolcsban addig ismeretlen lírikus neve.¹

Voltak szabolcsi ismerősei: egykori pályatársai, olvasói a Felvidékről, akik 1920 után települtek át önként vagy kényszerűségből. Tartallyné Stima Ilona író nő szerzőtársa volt a Kassai Esti Újságnál s közölte abban verseit, novelláit Fregoli álnév alatt.

A szabolcsi ismeretlenségbe Virágh Ferenc poéta lelkű, elsőéves jogi egyetemre járó, kisvárdai, 19 éves fiatalember emelte be. 1925-1930 között a budapesti Királyi Pázmány Péter Tudományegyetemen tanulmányokat folytató ifjú ember, aki költői babérokat is dédelgetett, a Kisvárdán megjelenő Felsőszabolcs c. lapon kívül 1924-től máshol is jelentkezett verseivel, interjúival. Napkelet, Új Idők, Pásztortűz, Élet. Többek között 1926-ban a Nyíregyházán megjelenő Nyírvidék c. napilap az első fél évben 7 versét jelentette meg. Közöltek tőle verseket 1927-28-ban is.

Budapesti jelenlétét kihasználva, a versek írása mellett, neves írókkal, más személyiségekkel készített interjúkat. Igyekezett azokat különböző lapoknál, folyóiratokban megjelentetni. Néző István kisvárdai könyvtáros-helytörténész 2012-ben megjelent, Virágh Ferenc életét bemutató dolgozatában² a lapszerkesztő, publicista, a helytörténeti munkássága mellett jelentőségének megfelelően foglalkozik Virágh Ferencsel a költővel, aki más műfajokban is kipróbálta magát. A szerző említést tesz riportjairól (interjúiról). A Kolozsváron megjelent Pásztortűz c. folyóiratban „...amelynek szerkesztője volt pl.: Reményik Sándor, Nyíró József és Áprily Lajos, Virághnak összesen öt írása jelent meg. Három Bartóky Józsefről, egy Berzeviczky Albertről, és egy Kosztolányiról.”³ 1926-ban az Élet c. folyóiratban jelent meg a Farkas Gyulával, Mécs László első

¹ Nyírvidék, 1926. febr. 21.

² Néző István: „Néhány pengővel zsebében már terveket szőtt...” Dr. Virágh Ferenc élete.

[http://www.szabarchiv.hu/drupal/sites/default/files/N%C3%A9z%C5%91%20Istv%C3%A1n_Vir%C3%A1gh%20Ferenc%20%C3%A9lete%20\(2\).pdf](http://www.szabarchiv.hu/drupal/sites/default/files/N%C3%A9z%C5%91%20Istv%C3%A1n_Vir%C3%A1gh%20Ferenc%20%C3%A9lete%20(2).pdf) 1-47.

³ Uo. 25-26.

életrajzírójával készített interjúja.⁴ 1927. szeptember 25-én ebben a periodikában látott napvilágot Kosáryné Réz Lola írónővel készített interjú is. „Virághnak ez a legnagyobb terjedelmű a két oldalt is meghaladó ilyen jellegű munkája.”⁵ Néző István kutatásai alapján „...a nyíregyházi Nyírvidékben is megjelent 1927. március 9-én a Kosztolányival készült interjú. Ebben az évben Beszélgetés kezdetű összefoglaló címmel még további három, ilyen műfajba sorolható írás jelent meg Virágh Ferentől a nevezett napilapban. Ebben riportalányok Balanyi György (március 11), Pauler Ákos (március 22) és Bartóky József (május 4). Ez utóbbi szó szerint megegyezik a Pásztortűzben 1927-ben megjelent írással.”⁶

A fentiekben felsorolt négy neves személy (Kosztolányi,⁷ Balanyi,⁸ Pauler⁹ és Bartóky¹⁰) mellett elkerülte a tanulmányíró figyelmét Virágh Ferenc ebben a műfajban valószínűleg elsőként alkotott írása. 1925 őszén kezdte meg jogi tanulmányait s 1926. március 28-án a Nyírvidék c. lap már közölte a „Beszélgetés” sorozat talán első darabját, amelyet Mécs László költővel készített s e tanulmány részét képezi.

Virágh Ferenc költőpalánta volt az, aki a szabolcsi közvéleményt tájékoztatta arról, hogy a legnagyobb élő költőnek tartja Mécs Lászlót, a nagykaposi plébánost. Kapcsolatuk tehát 1926-ban kezdődött s kitartott az Virágh Ferenc 28 éves korában bekövetkezett haláláig.

Virágh Ferenc érdeme volt, hogy Mécs László átengedte két versét a Nyírvidéknek közlésre. A lapszerkesztők jóvoltából a Mécs-interjú és egyik átengedett verse, a Rabszolgák énekelnek egy lapszámban kerültek nyilvánosságra.¹¹ Ezt követte néhány nap múlva a másodikként közölt verse, 1926. április 4-én, s a „Szétszóródás után” címet viselte. A „Turáni torzó”-t július 25-én olvashatták a szabolcsi újságolvasók. December első napján újabb versét, a „Májustól novemberig” címűt jelentette meg a lap. Az 1926-ban megjelent interjú, közölt versei után már a szabolcsi újságolvasók, rádióhallgatók is helyi értékén tudták kezelni a „legnagyobb élő költő”-t.

A Virágh-interjú és négy versének közlése rakta le Mécs László nyíregyházi kultuszának, szabolcsi ismertségének alapjait.

⁴ Uo. 28.

⁵ Uo. 29.

⁶ Uo. 29-30.

⁷ Nyírvidék, 1927. márc. 09.

⁸ Nyírvidék, 1927. márc. 11.

⁹ Nyírvidék, 1927. márc. 22.

¹⁰ Nyírvidék, 1927. máj. 4.

¹¹ Nyírvidék, 1927. márc. 28.

Az első fellépése Nyíregyházán

/1927. május 21./

Mécs László fellépései során jótékonykodott, egy-egy egyesület, kör anyagi megsegítését is szolgálta közreműködése. 1928. január 28-án tartotta tisztújító közgyűlését a nyíregyházi Szociális Misszió Társulat. Meghallgatva a végzett munkáról szóló beszámolókat a nyíregyházi asszonyokat tömörítő társulat dr. Kállay Miklósnét, az akkori főispán feleségét választotta elnökévé. A szociális cselekvés hagyományos formáinak továbbvitelén túl, újdonság volt az elnöki kezdeményezés, amely a szociális tevékenységet összekapcsolta az irodalommal. 1927 elején Mécs László költő neve már Nyíregyházán is ismert volt. Az elnöknő kezdeményezéséről a Nyírvidék c. lap így számolt be: „A közgyűlés még egy igen jelentős irodalmi vonatkozású tárgyról is behatóan tanácskozott. Arról van szó, hogy a felvidéki magyar költészet legcsodásabb poétája, a magyar érzés izzó szavú tolmácsa, Mécs László Nyíregyházára jön és itt a Misszió javára irodalmi délutánon mutatkozik be. A tervet a Társulat nagy örömmel fogadta, de élénk visszhangot fog kelteni a hír az egész városban, ahol ünnepi érzéssel fogadják a magyar poéták egyik legszínesebb egyéniségű új emberét, Mécs Lászlót. Kállay Miklósné főispánné az irodalmi délután tervének megbeszélése után a tagok további buzgó munkásságát kérve bezárta a közgyűlést.”¹²

Mécs nyíregyházi fellépéseinek előkészítésében szerepet vállalt a Nyírvidék c. napilap, amely folyamatosan tájékoztatott az előkészületekről. Örömhírként tudósított a „váteszi erejű” költőről.¹³ Mozgósított és népszerűsített. A tervezett fellépés előtti napon „Vasárnap délután a Korona nagytermében mutatkozik be a nyíregyháziaknak Mécs László, a megszállott magyar Felvidék legnagyobb poétája.”– címmel fogalmazta meg gondolatait a tudósító. „Nyíregyháza irodalom iránt érdeklődő köreiből ma egyébről sem beszélnek, mint erről a nagy eseményről, hogy Mécs László a magyar Felvidék Istentől küldött magyar vatese, városunka érkezik és itt a Korona nagytermében vasárnap délután bemutatkozik Nyíregyháza közönségének. Ennek az irodalmi délutánnak nem kell, nem szabad hangos reklámot csinálni. Mécs László megjelenésének minden vonatkozását a maga nagyságában át kell, hogy érezze, minden igaz magyar ember, akinek ajkán nem üres szólam, a Hiszekegy, a magyar feltámadás fohásza. Vasárnap délutánra fel kell vonulnia egész Nyíregyházának, demonstrálnunk kell, hogy tudjuk mit jelent Mécs Lászlónak és a magyarság lelkiismerete többi ébren tartójának működése elszakított véreink között. Vasárnapra ne legyen más programja egyetlen nyíregyházi magyar embernek sem: legyen ott mindenki Mécs László bemutatkozásán.”¹⁴

¹² Nyírvidék, 1927. jan. 28.

¹³ Nyírvidék, 1927. febr. 23.

¹⁴ Nyírvidék, 1927. febr. 24.

A lap teret adott dr. Zsoldos Béla Kárpátaljáról áttelepült, egykori ungvári lapszerkesztő, a „Kárpáti Napló” szerkesztője írásainak. A tervezett Mécs László fellépés motiválta e tanulmányban közölt kétrészes írását. Földijének, személyes ismerősének bemutatása a szerzőt is felvillanyozta, amikor a feladatra vállalkozott, mert: „Végre egy érték, akiről valóban illik, kell, muszáj dicshimnuszokat zengeni!” Ismerősének, sorstársának költészetéről így vall: „Mécs László az elnyomott magyar lelkek jajkiáltója, ihletett szavú apostola, vigasztalója. Küldetése van az Istentől és versei kinyilatkoztatás szerű írások. Minden magyarok balsorsát sajnó sóhaja, jobb jövőt jajgó óhaja.” Ismertette addig megjelent három verseskötetét, Szabó Dezsőhöz való viszonyát s elemezte néhány versét.¹⁵

A rendezvény előkészítésében, a mozgósításban szerepet vállaló Nyírvidék egy hét leforgása alatt négy versét is megjelentette: Tékozló fiú hazatér, Vége a fiatalságnak, Próféta és kamasz, Rózsabokor a domboldalon. 1926-27-ben összesen nyolc verse jelent meg a szabolcsi napilapban.

A Nyírvidék február 25-én közhírré tette a február 27-i, vasárnapi jótékonycélú szerzői előadásának programját, amelyben helyi erőket is felvonultattak a szervezők.

- „1. A Magyar Hiszekegy. Énekli a helybeli Tisztviselői Dalkör.
2. A mai magyar költők hívatása. Előadja Korányi Aladár kir. kath. főgimn. tanár.
3. Mécs László költő s előadóművész saját verseiből szaval.
4. Mécs László üdvözlése a Bessenyei Kör és az Orsz. Tanáregyesület helybeli fiókjá részéről.
5. Takácsy Dénes saját zongorakiséréte mellett magyar dalokat énekel.
6. Mécs László újabb szavalatai.
7. Himnusz. Énekli a Tisztviselői Dalkör.”¹⁶

Sajnos első nyíregyházi fellépése nem valósult meg. Fellépése előtt két nappal érkezett meg értesítése arról, hogy betegsége miatt nem tud Nyíregyházára jönni. Így az első, bemutatkozó fellépése elmaradt.¹⁷

Neve, költészete ismertsége tovább terjedt. Segítette ezt egykori kassai szerzőtársa, Tartallyné Stima Ilona, aki a kassai Esti Újságban közölte első verseit. „Reflexiók” c. dolgozatában a lap egykori, Nyíregyházára települt felelős szerkesztőjével, dr. Sziklay Ferencsel elevenítették fel a költőhöz fűződő impressziókat. Mécs és Sziklay kapcsolata szoros volt. Több versét is ajánlotta neki.¹⁸ Tartallyné elismerően fogalmazta meg véleményét emberi tartásáról és költői munkásságáról:

„Ő most is ott él közöttük. Szárnyai csuda erősek; Szíve: nagy szív, Lelke: sok lélek összessége. Zengő, zúgó áradással siet a nagy Óceánba.”¹⁹

¹⁵ Nyírvidék. 1927. febr. 24; 25.

¹⁶ Nyírvidék, 1927. febr. 25.

¹⁷ Uo.

¹⁸ Mécs László összes versei 1920-1940. Az Athenaeum könyvnapki könyve. Budapest, 1941. 177, 326.

¹⁹ Nyírvidék, 1927. márc. 18.

Mécs bizonyára kötelességének tartotta elmaradt nyíregyházi bemutatkozó fellépésének pótlását. Nincs adat arra vonatkozóan hogyan került a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége (MANSZ) nyíregyházi csoportjának, vagy a szövetség országos elnökségének látókörébe. Tény, hogy a Nyírvidék tudósítva a helyi MANSZ-csoport nyíregyházi újjáalakuló közgyűléséről, ahhoz kapcsolódó kultúrestről is beszámolt.

A május 21-re tervezett rendezvényen az országos elnökséget Tormay Cécile elnök, gr. Ráday Gedeonné alelnök képviselték. Megjelent Rakovszky Iván volt belügyminiszter, Nyíregyháza országgyűlési képviselője és a kultúrest fénypontját jelentő, a várva várt Mécs László költő.²⁰ 21-én a vonattal érkező fenti négy személyt a vasútállomáson ünnepélyesen fogadták. Azon megjelentek a megye és város notabilitásai.

Délután négy órakor, a vármegyeházán került sor a nyíregyházi asszonyok közgyűlésére. Dr. Kállay Miklósné helyi elnök köszöntője után Tormay Cécile országos elnök szólt a mintegy százfős közönséghez.

Este 8 órakor, a Korona dísztermében került sor a MANSZ által szervezett kultúrestre. Bevezetőként Tormay Cécile mondott nagyhatású beszédet irodalmi kérdésekről. Őt a helyi Tisztviselő Dalkör Májusi eső c. zenedarabjának előadása követte. Ezt követően lépett nyíregyházi pódiumra először Mécs László, a papköltő. Erről a Nyírvidék tudósítója így számolt be: „Fehér papi ruha, daliás termet, homlokára csapódó szőke haj, villanó, mély tűzű nagy beszédes szem, ércesen zengő, bűgő, kongó, majd sikoltó zenéje egy rendkívüli előadó művésznek. Merész, új dalok fakadtak ajakáról, új kifejezési formák, új ritmuserő, amely győzelmesen vitte a szívekbe, a lelkek templomi csendjében a feltámadásnak, a magyar erőnek, az emberszeretetnek, a hitnek fenséges himnuszait. Nem akarták leengedni a pódiumról, könnyező, ujjongó, tomboló ünneplésben volt része, amikor újra és újra a pódiumra lépett. Mécs László bemutatása messze hangzó irodalmi esemény volt.”²¹ Szavatai után Rakovszky Iván adta elő gondolatait a mai nő típusáról majd ismét a Tisztviselő Dalkör énekszámát követte. A dal elhangzása után „...Mécs László az új eszmék új papja másodszer is megzendítette költészetének bűvös hangszerét. A közönség fennkölt érzésektől áthatottan távozott a magas színvonalú kultúrestről, amelyhez hasonló évek óta nem volt Nyíregyházán.”²²

Tartallyné Stima Ilona a szlovenszkói magyar lapok egykori publicistája, 1927 végén, a magyar irodalom decentralizációs törekvéseit elemezte. Megállapítása szerint a kudarcok, az újrakezdések ellenére megjelenő felvidéki irodalmi lapok: „Új Élet”, a „Tavaszi” írói gárdája bizonyították, hogy: „Éppen úgy, mint Erdélyben, él és lélegzik a magyar irodalom, a Felvidéken is neves írók dolgoznak

²⁰ Nyírvidék, 1927. máj. 19.

²¹ Nyírvidék, 1924. máj. 24.

²² Uo.

az új »egységben«, Mécs László és társai lobogtatják nagyszerű energiájukat a tehetség csodálatos varázsával.

Törekvéseinkben fáradhatatlanok vagyunk, és azt hiszem, elérkezett az idő, mikor e törekvéseket megérti a nagyközönség is. Mint ahogy mindenütt él az olvasó, éljen mindenütt az eleven, magyar irodalom is.”²³

Mécs László 1927 és 1932 között járta a maga útját. Szabolcs megyét, Nyíregyházát elkerülte. Költészete azonban lassan gyökeret vert a szabolcsi lelkekben.

Személyes jelenlétét is igényelték. A Stefánia Szövetség nyíregyházi csoportja 1928. évi igazgatóválasztmányi ülésén Luka Jenő igazgató ismertette azon tervét, amely szerint egy irodalmi műsorra „Mécs Lászlót, a felvidék nagy poétáját kéri fel.”²⁴ Ez az elgondolás is megmaradt a meg nem valósult tervek szintjén.

1929-ben a Nyírvidék közölte a Fanatikuskok c. versét, amelynek megjelenési körülményei nem ismertek, az 1941-ben megjelent „Összes versei” sem tartalmazzák. Bizonyára az irodalomtörténészek számára is újdonság. E tanulmányban közzétett versében utal azokra a tébolyultakra: a Sztálinokra, a Hitlerekre, a gátlástalan populistákra, akik meghatározták az emberiség XX. századi életét.

„Apjuk szívéen, anyjuk szívéen átgázolnak, ha úgy muszáj.

Felrúgják a bálványokat, ha színaranyból vannak is.

Csóvájuk gyújtogat: hazug csend-várat, frázis-palotát.

Az éj penészes sátorán hajnallá gyújtják az eget.”²⁵

Fehér Gábor, a nyíregyházi ág. h. ev. leány líceum tanára irodalmi munkásságáról a Nyírvidékben, „Fehér Gábor új írásai” címmel írt elemzést a T nevű szerző. Publicisztikájában Fehér Gábor egyik könyvére utalva, a megszállt terület irodalmára is kitekintéssel, dicséri meg a szerzőt, az esztétikai kutatót. Az új idők új dalosai között Mécs László költészete is helyet kapott. Megállapítása szerint:

„A csonkaország tespedő, naivan vitázó, torzsalkodó életébe friss energiát árasztott Erdély és a megszállott többi országrész irodalmi hatása. Az új írók cseppet sem igazolják a gyakran ma is hangot kapó avultan maradi felfogást, amely az irodalmat csak egy letűnt század irodalmi kifejezési formáival tudja elképzelni és a régít összetéveszti a magyarsággal. A megszállott terület írói frissek, tavaszosak, a mai magyar lélek tolmácsai az új idő új dalaival. Amikor a fiatalság varázsszavával ható magyar írók arcképeit feltáró Kelet, Észak, Dél c. könyvben lapozunk, Áprily Lajos, Gulácsy Irén, Mécs László, Benedek Elek, Makkai Sándor, Reményik Sándor, Kovács Dezső a vajdasági írók, – Kós Károly, R. Berde Mária, Gyallay Domokos, Bánffy Miklós, Szabó Mária, Tabéry Géza portréi

²³ Nyírvidék, 1927. dec. 18.

²⁴ Nyírvidék, 1928. márc. 28.

²⁵ Nyírvidék, 1929. máj. 26.

mellett ott találjuk a napokban a magyar vidéki városok között Debrecenben is járt originális székely elbeszélőnek, Tamási Áronnak arcképét is, amelynek művészi ábrázolási stílusa Fehér Gábort, az esztétikai kutatót jellemzi és dicséri. Ma forrong az irodalomelmélet, nincsenek megállapodott, tekintélyt jelentő, formába jegecesedett felfogások sem a régiekről, sem az újakról.”²⁶

Mécs László költészete beszivárgott az iskolai rendezvényekbe. Nyíregyháza két tanítóképző intézete, közép és elemi iskolái rendezvényein egyre gyakrabban tűntek fel Mécs László költeményei és azokat bemutató szavalók nevei.

Tudósított a Nyírvidék Mécs László személyes sorsáról is. 1931-ben »Hazaárulás« miatt perbe fogják a csehek Mécs László költőt ²⁷címmel adta hírül a szomorú eseményt.

„Kassáról jelentik: Mécs László, a közismert kitűnő pap-költő, magyarországi felolvasó körútjáról most érkezett haza. A kassai rendőrség szigorú személymotozásnak vetette alá, majd mikor hazaérkezett Királyhelmezcze, közölték vele, hogy egyik verse miatt hazaárulás címén eljárást indítottak ellene.”

Szolgált ismeretekkel olvasóinak a lap más lapok Mécs Lászlóról szóló írásairól. Így 1931-ben a Kohó címet viselő irodalmi szemle 2. számára hívta fel a figyelmet, amely a „fiatal irodalom programját hozza.” Többek között itt jelent meg Féja Géza Mécs László költészetét újraértékelő tanulmánya.²⁸

Második Nyíregyházi fellépése

/1932. május 8./

Mécs László 1932 első félévében a csonkaország keleti felében vállalkozott egy előadói körútra. Mándok, Kisvárd, Nagykálló, Sáropatak mellett Nyíregyháza is célállomás volt. Tervezett szabolcsi körútjáról a Nyírvidék már 1932. januárban hírt adott. Nyíregyházi fellépését február elejére jelezte.²⁹ Nem bizonyult megalapozottnak a fellépés időpontja. Február közepén már húsvét utáni időpont szerepelt a Nyírvidék költői pályáját megrajzoló „Mécs László Nyíregyházára jön, s már jövedele híre soha nem látott érdeklődést keltett” címet viselő írásban.

„Mécs László. Nemcsak kötetén áll ígézetes című: a »Hajnali harangszó«, de neve is így hat, mint új hajnalok pirosuló sugárvetése, amelynek hatására élet sarjad, bimbó pattan a lelkek ugarán. A legcsodálatosabb líra muzsikusa a fehér pap-lírikus. Panteista, mint a természet erőit véve ritmusában érző Assisi, szocialista a szó evangéliumi értelmében. Témaköre belemélyül a magyar humus titkos

²⁶ Nyírvidék, 1929. márc. 31.

²⁷ Nyírvidék, 1931.jún. 3.

²⁸ Nyírvidék, 1931. febr. 19.

²⁹ Nyírvidék, 1932. jan. 22; jan. 23.

mélyébe, a proletár gyermek lelkének misztériumába, átöleli az egész világot. Most Nyíregyházára jön az izzó érzés és határtalan lehetőségű forma-orcheszter váteszi művésze, Mécs László. Húsvét után érkezik városunkba, hogy újra elénk álljon, újra megszólaltassa költészetének határtalan gazdagságú hangszerét. Nemrégén Békéscsabán járt, ahol napokon át fogva tartotta a szíveket az ő egyéniségének szinte felderíthetetlen mélységből áradó ereje, elbűvölő varázsa, amelynek a békéscsabai beszámoló a többek között a következő sorokban ad kifejezést.

»Mécs László költészetének sajátosságos igézete, varázsa van: verseit olvasva is magukkal ragadnak, szinte kicserélnek régi énünkől, ha pedig a költő ajkáról halljuk áradni új igéket hirdető költeményeit, az a hangulat lesz rajtunk úrrá, hogy a legigazibb próféta tanít bennünket. Ahol csak megjelenik, és a dobogón feltűnik fehérpalástos alakja, lelkesedést kelt. Olyan szeretet, rajongás fogadja, amely csak az istentől elhivatott poétákat illeti meg. Költeményei azonnal meghódítják a legridegebb szívű hallgatóságot is.

Mécs László a háborút követő összeomlás után lépett fel, azokban az időkben, amikor a magyar újra válságba került.

1923-ban jelentkezett egy új költő: Mécs László. Kötetét Hajnali Harangszó címmel Ungvárott adta ki s verseire azonnal felfigyelt egész Magyarország. Versein rajta volt az igazi költő lángjegye s mindjárt egész tehetségében bontakozott ki. Költeményei hirdették az új líra hitvallását nem a kiválasztottakhoz akart szólni, hanem mindenkihez.«

Nyíregyházán Mécs László érkezésének híre nagy örömet, s soha nem látott érdeklődést keltett. A nagy költő fellépésének időpontjáról annak idején tájékoztatjuk olvasóinkat.»³⁰

1927-es első fellépése előtt Virágh Ferenc készítette a költővel interjút. Második nyíregyházi fellépése előtt a Nyírvidék megbízásából Andreánszky Ferenc újságíró utazott el Királyhelmecekre és készítette interjút a költővel. A tanulmányban teljes egészében idézett interjú hasznos adalékkal szolgál költői pályája megítéléséhez s személyiségjegyeihez.

Nem volt könnyű nyíregyházi fellépése időpontjának egyeztetése. Volt közzétett időpont április 5-vagy 6. Áttevődött az májusra. Először 7-e került szóba, végül május 8-a lett a végleges időpont.³¹

A május 8-ra meghirdetett szavalóest iránt fokozott érdeklődés nyilvánult meg. Helyszíne ismét a Korona díszterme volt, ahova megkezdték a jegyek értékesítését. A Nyírvidék c. lap, amely folyamatosan tudósított az előkészületekről, sokat tett a rendezvény sikere érdekében. Május 4-én „A bontakozó új élet győzelmes lírikusa: Mécs László Nyíregyházán” címmel mozgósított a részvételre. A jelzőket kereső tudósító szerint „A diadalmas papköltő, akinek lírájában a munka társadalmának evangéliumi igehirdetése zendül a glóbusznak, akire döbbenettel néznek a törpék és féltékenyek, a jövő alakulásának viharától rettegő igézetes fényű csillaga a magyar kicsinyek, de a májusi esőt váró

³⁰ Nyírvidék, 1932. febr. 17.

³¹ Nyírvidék, 1932. márc. 11; ápr. 29.; máj.1.

föld szomjúságával tekintenek fel a megváltást váró igazak, a szenvedő tiszták, a könnyes jók. Verseinek zománcos fényű képletkincse, szimbólumainak könnyen pattanó zára, ritmusának eleven ereje, nyelvének dus hangszerelési zenéje mámorosító hatalommal fogják meg a lelkeket. És ha a régi költészet egyszerű metaforáihoz szokott szemnek fárasztók is a dús hímzésű versek, megnyílnak az új muzsika befogadására a szívek, ha a fehér papköltő színesen interpretáló előadásában hangzanak fel a Mécsversek. Nagy lírai élmény, a szellem csodálatos napfényében frissülés Mécs László előadásának hallása. Nyíregyháza közönségének vasárnap, május 8-án este nyolc órakor lesz alkalma meghallgatni Mécsset, aki előadó estjét tartja.”³²

5-én arról számolt be az újság, hogy Mécs László szombaton este érkezik a városba s ünnepélyesen fogadják.

A 7-én megjelenő napilap, a Mécs Lászlót személyesen és költészetét ismerő irodalmár tudósítója, az alábbi módon mutatta be a másnap fellépő költőt:

„A Felvidék magyarságának lelke száll közénk Mécs László megjelenésével.”³³

A fehér pap költő, a piros szívből tüzesedő dalok harsonása, Mécs László vasárnap este a nyíregyháziakhoz szól. Ide jön közénk, hogy elhintse eszméinek virágporát, ide jön a Nyírségre, hogy az álmok szűrte tüzes borral mámorosítsa a lelkeket nagy holnapok most bontakozó hajnalán. A Nyíregyházi Általános Jótékony Nőegylet hívására jön egy előadói este, s a Koronában vasárnap estei nyolc órakor kezdődő estén színről-színre láthatjuk fenséges gondolatok fényében szépült férfiarcát. Mécs László az a költő, akinek könyvei jövőt formálnak, s akinek a tüzes szavú, ébresztő dallamokat zendítő hegedű, a líra misztériuma mellett megadatott az élő szó hatalmas szavú hangszere, a művészi előadás titokzatos művészete is.

»Kongatom piros harangom, ifjú szívem kongatom« – így szólal meg a Hajnali harangszó c. kötetében, amely Ungvárott, 1923-ban jelent meg. Huszonnyolc éves volt, amikor ez a kötet a magasba szárnyalt büszke, bátor lendülettel, mint az árbocra a győzelmi lobogó. Tele volt azzal a fájdalommal, amelyet a háború irtózatossága szakított a lelkébe és a templomban, lelkészi hivatásában őszintén eléje táruló nyomor, szenvedés égetett a szívébe. Krisztus ígét tisztult nagy szíve eltöltötte égő kinnal lelkét, embertestvéreinek, magyar testvéreinek sorsával közösséget érző becsületos érzésvilágát. És dalolt a vérző szívek sikoltásával, döbbenetet keltő lázongással a világrontás ellen, a bűn tivornyája, az arany mefisztói gögje, virágokat taposó, életszépségeket romboló orgiái ellen. Az ember és a természet arcvonásaiban a fergeteg erejével zúgó dalokban kereste az elveszett istenarcot. Roppant érzelmi ereje, titáni fantáziája a képek mámorító gazdagságát, a szinonimák tüzes lánvját vetette ki és sorai zúgva törték a forma gátjait, mint az árvíz rohanó hulláma. Formaművészetének roppant gazdagsága elkábít sokakat, akiknek lelke nem képes nagy

³² Nyírvidék, 1932. máj. 4.

³³ Nyírvidék, 1932. máj. 7.

szenvedély viharra, akiknek tudatán nem hömpölyögnek át az összeomló régi világ viharának hangjai. Dús ritmusának zenéje, dagadt folyó rohanásával száguldanak tollai alól a fokozás crescendójába robbanó képek.

»Szörnyű éj volt: a megörült csillagok mind vért röhögtek, vad vigyorral vért köpött a máskor lányos, szüzi hold. És az ember: sárkány magból sarjadt fattya véres rögnék elfeledte, hogy az arca régen Krisztus arca volt. Álmodott vad háborút és vér csurgott le testén, lelkén s népek közt és szívek közt a szivárványhíd leszakadt. Jaj, mocsár van, fürtelem van még mindig a lelkek telkén. Sátán gubbaszt életünk fáján s mind levágja, ami jóság bimbósodva kifakad«.

Így indul meg Hajnali Harangszó c. verse, amelyben a szeretet tüzében izzó szívvel hirdet testvéri láncot, hogy ne gyűlöljünk senkit, »Átkozott, ki most sem áll a testvércsókos hajnaltáncba!«

Mécs László Marosvásárhely, Pozsony, Prága, Berlin magyarságának a lelkeket új tavasz mámorával telítő apostolkodása hirdette az igét diadalmas előadói útján. Nyíregyháza boldog lehet, hogy színről-színre láthatja a jelenkor egyik legnagyobb költőjét, a Felvidék lelkét inkarnáló poétát, akit piros hajnali ígéretként küldött a tévelygő magyarság életútjára a Gondviselő.

Azt mondják, hogy ma elsodorja a gond vihara a költészet szívekre áradó eszmeporzását, ma nem olvasnak verses kötetet az emberek. Pedig csak a lemondók, a fáradtak a meghasonlottak elégednek meg a sovány és vigasztalan valósággal. A jövőt sóvárgó, a messiási hittel a ködön át is holnapot látó lelkek várják a prófétás szavakat, mint a májusi esőt a föld. Ezzel a várással köszönti Nyíregyháza Mécs Lászlót, ezzel ünnepli gyűjtő igehirdetése után vasárnap este a Koronában.

A Felvidék magyarságának lelke száll közénk Mécs László megjelenésével, siessünk hódolattal eléje.”

E számból derült ki, hogy a szervező nem más, mint a Nyíregyházi Általános Jótékony Nőegylet. A közvélemény is csak 7-én értesült arról, hogy a művészesztélyen fellép Orosz Julia, az Operaház országosan ismert énekesnője, akit a helyi tanár, Kovách Árpád zongoraművész kísér. Mécs Lászlót a nyíregyháziak nevében Szohor Pál, a város főjegyzője, a Bessenyei Társaság irodalmi szakosztályának elnöke köszönti.

A Nyírvidék a fellépés napjára időzítette gróf Sennyey Gézáné emlékezésének megjelentetését, amelyet a költő április 2-i mándoki fellépése váltott ki benne s e tanulmány is idéz.³⁴

A művészesztély lefolyásáról, hatásáról a Nyírvidék tudósítását idézzük, amely

„A szeretet világnézetének diadala volt Mécs László szerzői estje Nyíregyházán”³⁵címmel jelent meg.

„Május termékenyítő vihara tett csodát a szabolcsi rónákkal tegnap délután. A villamos erők forradalma dübörgött odafenn és itt a fakadó erdőben az üdítő eső után felkacagott az élet boldogsága.

³⁴ Nyírvidék, 1932. máj. 8.

³⁵ Nyírvidék, 1932. máj. 10.

És ezen a vasárnapon egy költő próféciáit hallgatták Nyíregyházán. – Mécs László járt itt és a Koronában tartott szerzői estje után azt érezték; az elragadtatás mámorában lobogó lelkek, hogy május megfrissítő villamos árama viharzott át a tudaton, hogy szebbé, jobba, tisztábbá tegyen, emberibb magyarrá nemesítsen bennünket. A Korona terme az elragadtatás extázisában ünnepelte a két ízben összesen tizenkét költeményt drámai erővel, a színnek és muzsikának dús hangszerén interpretáló költőt, aki lelkeket formálón, Vadócba rózsát oltón hirdette költészetének evangéliumát, a szeretet diadalmas világnézetét. A tapsoló, ujjongó, könnyező sokaság lelki, megittasultsága hirdette: nem igaz, hogy elvesztette a líra aktív hatalmát, nevelő erejét. Mécs lírája lobogó, izzó tűz kohójába ragadta a lelkeket, hogy kiolvassza a mindennapiság durva és salakos ércéből az aranyat, a lélek isteni vonásait. Él és terem a líra, mint Petőfié, ha a mai életérzések tolmácsa, ha a mi vergődéseink, harcaink harangszava, ha a mai magyarság lelkét sikoltja a vak éjszakába, mint Petőfi lírája a maga korát, mint Mécs Lászlóé a darabokra tépetten is egységben élő magyarság trianoni korszakát.

Mécs Lászlót könnyes hálával ünnepelték a nyíregyháziak, akik boldogok lehettek, hogy hallhatták diadalmas útján. Vasárnap délután érkezett városunkba. A MÁV. pályaudvaron a Jótékony Nőegylet népes küldöttsége fogadta. Müller Ferenc dr. titkár üdvözölte és Sexty Judit, a Nőegylet alelnöke nemzetiszínű szalagos babérkoszorút nyújtott át az egyesület nevében a nagy költőnek.

Este megtelt a Korona terme.

Ott voltak: dr. Erdőhegyi Lajos főispán, Virányi Sándor alispán, dr. Bencs Kálmán kir. kormányfőtanácsos, polgármester, Énekes János prelátus, dr. Kiss Péter polgári esperes és egyházi, katonai, polgári társadalmunk számos kitűnősége. Mécs Lászlót Szohor Pál főjegyző üdvözölte, mint a magyar bánat és reménység igricét, aki Sáros vármegyéből arról a földről jött, ahonnan a nyíregyházi telepesek egyik szárnya és aki elhozta piros szívének gyógyító harangszavát.

Aztán felejthetetlen élmény mámorító hatása alá került a terem. Felhangzottak a fehér pap dalai: Aranyos kicsikém. Vadócba rózsát oltok, a Tinódyt idéző, megrázó propagatív erővel magyar egységet hirdető: Kóborló elődöm, majd – aktualitással, éppen az Anyák Napján Mécs költészetének egyik remeke A királyfi három bánata. És jött sorra a tüzes bor mámorát, édes reménységek hitét, tisztább, szeretőbb, jobb élet ígét a ritmus, a képek és szimbólumok áradásában adó igehirdetés.

Tomboló taps, az extázis újrázást követelő vihara ébredt elementáris erővel Mécs dalai után.

Közben a műsor zeneművészeti eseményeként a kitűnő operaházi művésznőnek Orosz Júliának énekszámait fonódtak a műsorba. A művésznő Puccini és Strauss áriákat, majd a frissen gyöngyöző, csillogóan szép, tisztán zendülő dalszámokat ünneplő tapssal fogadó publikum kívánságára több műdalt adott elő komoly nagy művészi értékeket ragyogtatón.

A Nőegylet a jóság cselekvésének útját járja csaknem egy százada. A tegnapi művészt is jótett volt Mécs László igehirdetése is fájdalomenyhitő, hitet edző, sebeket gyógyító, jóságra inspiráló

lélekre hatás volt, az ő meghívása megszólaltatása a Nőegylet egyik legszebb jótette volt, amiért örökké hálásak lehetünk.”

Neves, köztiszteletben álló személyisége volt Nyíregyházának Liptay Jenő kir. gazdasági főtanácsos és felesége Szilvássy Berta. A jótékonykodásáról, példás életéről ismert házaspár 1933. június 5-én ünnepelte házassági évfordulóját, aranylakodalmát. „A család tagjai közül sokan megszállott területről érkeztek, közöttük a felvidéki magyar irodalom büszkeségének, Mécs Lászlónak édesanyja, aki Királyhelmecről jött Liptay Jenőék családi ünnepére.”³⁶ A lehetőséget kihasználva a Nyírvidék tudósítója interjút készített a városba érkezett rokonnal, Mécs László költő édesanyjával, aki lányával, a költő nővérével jelent meg az eseményen.³⁷ Az idézett interjúból, amelyet e tanulmány is közöl fontos adatok válnak ismertté életrajzára és személyiségjegyeire vonatkozóan.

Mécs kultuszának biztos jele volt költeményeinek ismerete, szeretete amelyet bizonyít az iskolai ünnepeken azok előadása.

Nyíregyházi fellépéseinek sikereire alapozva a Bessenyei Társaság vezetése újabb meghívását és fellépését tervezte az 1933-34-es évadra.³⁸ Szeptemberre már kialakult az a fellépő gárda, amelyet bérleti sorozatként kívántak megvalósítani. a szereplő művészek névsora az alábbi volt: „1. Báthy Anna – Tibor Zoltán, 2. Kentner Lajos, 3. Bartók Béla – Zathureczky Ede, 4. Pataky Kálmán, 5. Mécs László – Sik Sándor, 6. Kisfaludy Társaság, 7. Auróra Kör (Békéscsaba), 8. Harsányi Zsolt – Móra Ferenc, 9. Debreceni Trió, 10. Házi hangverseny.”

A betervezett Mécs-Sik szerzőpáros fellépését 1934. januárban is megerősítették.³⁹ Sok elmaradt fellépésének egyike lett a tervezett. Február 7-én csak Sik Sándor szereplésére került sor, Mécs László nem tudott az adott időpontban Nyíregyházára utazni. A szervezők úgy hidalták át távollétét, hogy Sik Sándor mellett helyi erőt alkalmaztak. Erről a Nyírvidék így számolt be: „Ezen az esten volt tervbe véve Mécs Lászlónak, a kiváló papköltőnek a szerepeltetése is, akit azonban elháríthatatlan akadályok miatt nem lehetett megnyerni erre az időpontra s így helyette költeményeiből többet Molnár Rózsi leánygimnáziumi tanárnő szaval el.”⁴⁰

Az 1933. év könyvnapjához kapcsolódóan felmérés készült arról, mit olvas Nyíregyháza közönsége. A Nyírvidék adatai szerint „A kölcsönkönyvtár olvasóinak nagyon szertefoszló ízlése van. Legtöbben még most is Jókay, Mikszáth, Gárdonyi örökbecsű műveit olvassák. A ma

³⁶ Nyírvidék, 1933. jún. 7.

³⁷ Nyírvidék, 1933. jún. 8.

³⁸ Nyírvidék, 1933. jún. 11.

³⁹ Nyírvidék, 1934. jan. 18.

⁴⁰ Nyírvidék, 1934. febr. 4.

irodalmárjai közül Ady, Karinthy, Lakatos László, Tormay Cecil, Zilahy Lajos és Mécs László vannak legtöbbet kézben.”⁴¹

1934. évi Magyar Könyvnap újdonságai között szerepelt Mécs László Válogatott Költeményei. Az újságboltban és az újságbolt sátrában a könyvnap legszebb ajándékeként ajánlották.⁴²

Mécs László: A királyfi három bánata c. költeménye előadásával kezdődött az az 1935. évi anyák napi ünnepség, amelyen dr. Párviczky Edéné Szederkényi Anna, a kiváló író, a Magyar Anyák Nemzeti Bizottságának elnöke adott át 18 sokgyerekes nyíregyházi anyának ajándékokat.⁴³

Nyíregyházán szavalókórust a Zsidó Dalkor 1929. évi műsoros estjén hallhatott először a közönség.⁴⁴ Csak egy fél évtized után, 1934-től vált gyakorlattá irodalmi alkotások szavalókórosok általi előadása. Dr. Róder Ede tanár első szavalókórusa érdekességszámba ment az evangélikus leánygimnázium márciusban, a Korona dísztermében, tartott műsoros estjén.⁴⁵ 1935-ben már Mécs-versek is színpadra kerültek szavalókórosok előadásaiban. Márciusban az evangélikus leánygimnázium⁴⁶ és a kereskedelmi iskola⁴⁷ tanulói adták elő A kirándulás elmaradt című versét és áprilisban a Kálvineum tanítójelöltjei a Városi Színház színpadán tolmácsolták A mindenség balladája c. alkotását.⁴⁸ Egy évvel később ugyanazon a helyszínen A hajnali harangszó volt a szavalókórus választott verse.⁴⁹ 1936 márciusában a pedagógusok táborozásán „Megrázó erővel hat Mécs: A mindenség balladája, amelyet a polg. leányiskolájának szavalókórusa ad elő.”⁵⁰ 1937. március 15-i ünnepségen a Nyíregyházi Városi Felső Kereskedelmi Iskola műsoros estjén 8. műsorszámként Mécs László: A Mindenség balladája c. költeményét a III. évf. szavalókórusa tolmácsolta.⁵¹

Olvashattak Mécs Lászlóról az 1934-ben indult Szabolcsi Szemle folyóiratban is Sziklay László a Kassán született és Nyíregyházára áttelepült, Kossuth-gimnáziumi, magyar-francia szakos tanár tollából, aki a Felvidék kulturális életéről értekezett. Mécs László irodalmi szerepéről fogalmazta meg: „...jelentősége éppen abban van, hogy az emberszeretet és testvéri, szociális kibékülést hirdető költészetével át tudja hidalni az ellentéteket s így a generációk ellentéteit is. Ő az, aki az idősebbek közül igen sokat (s elsősorban a barátait) a háború előtti idők eszmevilágából kizökkenti s új, friss

⁴¹ Nyírvidék, 1933. jún. 3.

⁴² Nyírvidék, 1933. jún. 5; 6; 13.

⁴³ Nyírvidék, 1935. máj. 29.

⁴⁴ Nyírvidék, 1929. márc. 28.

⁴⁵ Nyírvidék, 1934. márc. 13.

⁴⁶ Nyírvidék, 1935. márc. 21.

⁴⁷ Nyírvidék, 1935. márc. 29.

⁴⁸ Nyírvidék, 1935. ápr. 12.

⁴⁹ Nyírvidék, 1936. márc. 21.

⁵⁰ Nyírvidék, 1936. márc. 12.

⁵¹ Nyírvidék, 1937. márc. 13.

gondolkodással tölti el.”⁵² A három részben közölt dolgozatának Mécsre vonatkozó megállapításait e tanulmányban is közöljük.

Iskolai rendezvények, könyvnapok, társadalmi események állandó szereplője lett Mécs László és az ő költészete.

1936. március 14-én a Bessenyei Kör irodalmi szakosztálya szervezte meg a szlovenszkói és kárpátaljai írók irodalmi délutánját a vármegyeháza dísztermében. A rendezvény programja a következő volt:

1. Dr. Korompay Károly megnyitója.
2. Sziklay Ferenc: Hogyan élünk a Kárpátok alján?
3. Sziklay Judit szaval szlovenszkói költőktől.
4. Darkó István: Dallás (novella).
5. Rácz Pál: Pillanatsfelvételek Mécs Lászlóról.
6. Darkó István: A szerelmes kis hetes (novella).
7. Sziklay Judit szaval szlovenszkói költőkből.
8. Rácz Pál novellát olvas föl.
9. Sziklay Ferenc: Pál meg Pável (novella).
10. Dr. Horthy István zárószava.⁵³

Mécs László nem tudott megjelenni a rendezvényen, róla egy avatott szakértő, Rácz Pál fejtette ki gondolatait. A pillanatsfelvételek Mécs Lászlóról c. előadása Nyíregyházán nem kapott sajtóvilvánosságot, azonban a kutatók figyelmébe ajánlott.

A Nyírvidék c. lap az alábbi összegzését adta a rendezvénynek:

„Szeretettel ünnepelte Nyíregyháza a felvidéki írókat⁵⁴

Szombaton délután fél 6 órakor kezdődött a vármegyeháza dísztermében a szlovenszkói és kárpátaljai írók irodalmi délutánja, amelyet a Bessenyei Kör irodalmi ülés keretében nagy érdeklődés mellett rendezett meg.

Olt volt az irodalmi ülésen a kultúrát jelentő egész nyíregyházi társadalom. A tömött földszinti széksorokból és a karzatról nem egyszer zúgott fel az érzés viharát jelző taps, az extázis és a szemekben nem egyszer csillant meg a lélek gyöngye, az öröm vagy fájdalom meghatódottságában fogant könny.

Amiként testvér testvért fogad és szeret, úgy tárult fel a szívek teljessége a szlovenszkói és kárpátaljai magyar küldöttek előtt. Nem volt ebben a tüntető melegségben semmi politika, amint a közénk jövő írók sem ejtettek ki egy hangot sem a politikáról. De ott, hol a szívek nyílnak meg, ott,

⁵² Sziklay László: Nemzedékek problémája a Felvidék magyarságának kultúréletében. Szabolcsi Szemle, 1934. I. évf. 7. sz. 218.

⁵³ Nyírvidék, 1936. márc. 13.

⁵⁴ Nyírvidék, 1936. márc. 17.

az ittasultság szent pillanataiban, amikor a vér és szellem eltéphetetlen közösségében élő testvérek, egy azon anyának gyermekei találkoznak, ott nincs helye politikai problémának, ott „csüggünk egymás ajkán szótlanul, mint gyümölcs a fán.”

A Kárpátok üde levegőjében termett gyümölcsök íze és illata, a kárpáti lélek árama töltötte be a szlovenszkói estét, amely megerősítette kölcsönösen a lelkeket, a hitet a magyar szellem egységében és ronthatatlan életerejében.

Az irodalmi estet Horthy István dr. elnök üdvözlő szavai után Korompay Károly dr. társelnök nyitotta meg, aki tudományos alapon fejtegette az ember és a föld, a lelkeség és a geográfiai milió kölcsönhatását és kimutatta, hogy a földrajzi tájak hatására megformálódó lelkeség, a vérmérséklet a kultúrában egyenlítődig ki.

Ez a megismerés és kiegyenlítődésk történik most a kárpátvidéki és alföldi lélek találkozásában.

Ezután az est egyik legmélyebben ható száma következett. Sziklay Ferenc felolvasása arról, hogy él a mai magyarság a Kárpátalján.

Megtudtuk ebből a nemes veretű, mély intellektuális és érzelmi kultúrát feltáró, öntudatos és önérzetes felolvasásból, hogy a szlovenszkói magyar lélek reneszánszának idejét éljük, amely reneszánsz megteremtése súlyos kezdeti, szinte „kubikos” munka árán volt megközelíthető. A szlovenszkói lelkeség nem volt olyan történelmi adottság, mint az „erdélyi szellem”, az „erdélyiség”, a szlovenszkói magyarságnak ezt a jellegzetes lelki arcot magának kellett kialakítania, hogy az a föld, amelyben Balassától Petőfin, Madáchon át Mécs Lászlóig olyan gazdag művészeti értékek fogantak, újra termővé legyen a magyar szellem ereje és egyéni jellegzetessége javára.

A szlovenszkói magyarság e harcában lehet, hogy elvesztett bizonyos külsőségeket, amelyek itt Magyarországon talán még ma is, mint magyar voltunk attribútumai szerepelnek, de ez odafenn a lét és nem lét kérdése volt.

Sziklay dr. igen biztató képet tárt fel néhány statisztikai adattal a szlovenszkói és kárpátalji magyar községek népének kulturális életéről, kultúrházairól, könyvtáiról, gyöngyösbokréta aktivitásáról és egybeforrottunk a felolvasóval a magyar nép őseréjébe vetett hitünkben, a magyar szellem egységének és oszthatatlanságának látásában s abban a meggyőződésben, hogy a szlovenszkói magyar lelkeség sajátos alakulása csak még színesebbé tenné a magyar szellemiséget.

Sziklay Ferenc dr. nagyhatású, ünneplő tapssal fogadott előadása után, felvidéki költők, Jankovics Marcell, Mécs László, Darvas János, Ölvedi László, Telek A. Sándor, Sziklay Ferenc, majd egy második turnusban Kelemvéri Sándor, Györy Dezső, Sebesi Ernő, Tamás Lajos, Harsányi József, Pólya Lajos verseiből kaptunk erőt, lelki fényességet, tüzes, majd komor színeket, dus érzésvilágot, ködökbe ragyogást gyújtó eszméket árasztó szemléltetést. Üdén, a fiatalság és lelki elmélyedés kettős szépségében keltek életre ezek a dalok egy édes-búsan zengő égi hangszeren, amely tudott a fegyvesek suttagásával, a szálfákat tördelő viharok zúgó erejével beszélni a szlovenszkói álmokról,

fájdalmakról, életcsodákról. E dalbemutató felejthetetlen élmény volt, örökké hálásak leszünk lelkesítő és könnyet varázsló lelki fénysugaraikért.

A műsoron két novellista is szerepelt. A magyar fővárosi és vidéki könyvpiacokon és folyóiratolvasók körében eddig is ismert és kedvelt nevek. Rácz Pál Mécs Lászlóról mutatott be szellemesen, biztos jellemzői művészetre vallóan eddig ismeretlen „pillanatfelvételeket,” Darkó István pedig két novelláját olvasta fel. A „Dallás” és „A szerelmes kis hetes” c. novellák közül kitűnt az író erőssége, a szlovenszkói népelet szerető megfigyelése és jellemző realizmussal való ábrázolása. A felolvasásokat lelkes tapsal fogadta a közönség és a szépségekben gazdag műsor után Horthy István dr. elnök mondott köszönetet az előadóknak és a közönségnek.

Este a szlovenszkói írók tiszteletére társas vacsora volt, amelyen a Bessenyei Kör nevében Vietórisz József dr. díszelnök és Spányi Géza dr. főtitkár a Bessenyei-serleggel mondottak felkösöntő beszédet, Weiszer Gyula a felvidékiek, Zsolnai Vilmos a délvidékiek, Aradvári Béla a Nyírvidék Szabolcsi Hírlap nevében üdvözölték a felvidéki írókat, akiknek nevében Sziklay Ferenc dr. Bessenyei és Kazinczy szellemi kapcsolatára utalva mondott lelkesítő köszönetet. A társas vacsorán Pulu zenekara a magyar nóták szépségét árasztotta, amely szépség ugyan avval az erővel él a Kárpátalján, mint a Nyírségen, amely két táj testvéri csókot váltott ezen a szép irodalmi ünnepen, amelynek megrendezéséért Sziklay László dr-t illeti főként az elismerés.”

A szlovenszkói és kárpátaljai írók irodalmi délutánja idején jelentette be a Nyíregyházi Jótékony Nőegylet elnöknője, Szohor Pálné, hogy Mécs László még a tavasz folyamán Nyíregyházára érkezik és fellép a nőegyleti rendezvényen.⁵⁵ A bejelentést nem követte a megvalósulás. Mécs László a tavasz folyamán nem érkezett Nyíregyházára.

Április 30-án a Főiskolát Végzett Nők Világszövetségének nyíregyházi csoportja a városháza nagytermében, szép számú közönség előtt, tartotta meg előadó délutánját. Természetesen a műsorból Mécs versek is szerepeltek. A Nyírvidék beszámolója szerint: „Dr. Garay Gyuláné egy Ady-verset és Mécs László: A tenger fekete és néma, A királyfi és három bánata, Egyszerű példa a varjakról⁵⁶ c. költeményeit adta elő. Adynak, valamint Mécsnek igazán rátermett, nagy elmélyedésre képes, irodalmi műveltségű interpretáló művészete felel meg. Garayné mind e költeményeknek teljes mértékben megfelel és a legnehezebb Mécs sorokat könnyedén, tisztán sugározta beszéd-muzsikával adta elő, épp úgy, mint Ady komor szépségű versét. Előadásának igen nagy sikere volt.”⁵⁷

Júliusban a Nyírvidék arról számolt be, hogy a szülőföldjén üldözött költő Fonyódon nyaral. „A magyarság egyik legnagyobb költője, Mécs László tudvalevőleg a premontréiek tagja és plébánosa a Felvidéken. A csehek izzó magyarsága miatt állandóan üldözik. Cenzúrázzák a hozzá küldött

⁵⁵ Nyírvidék, 1936. márc. 13.

⁵⁶ A versek címei helyesen: A tenger fekete és mély marad, A királyfi három bánata, Egyszerű példa a varjakról.

⁵⁷ Nyírvidék, 1936. máj. 6.

leveleket, postáját elorozzák, saját leveleit pedig nem továbbítják. Gyűlöletükben odáig mentek, hogy az elmúlt év nyarára egyszerűen visszavonták útlevelét s nem engedték ki Csehszlovákia területéről. Mécs László tehát rab lett. Ez a rabság kerek egy esztendeig tartott. Az idén Úrnapján Mécs visszakapta útlevelét és első útja a csonkaországba vezetett. A kiváló költő a júliust a Balaton mellett, Fonyódon tölti, mint Ify Lajos plébános vendége.”⁵⁸

A harmincas évek közepére Nyíregyházán is meghonosodott és divatos kifejezési forma lett a költemények új előadásmódja a szavalókórus. Az iskolai ünnepségek, társadalmi események szavalóit, szavalóművészeit kiegészítették a szavalókórusok.

Május elején a Kálvineum Református Tanítóképző magyar estet tartott a színházban. „A műsort Mécs László: Hajnali harangszó című szavalókórusa vezette be. Az áhítat csendje, a harang mélabús, de lelket emelő kongása úgy bűgött fel az ajkakon, mintha étheri üzenet lett volna a testben görnyedő, de lélekben felszabadult érzésvilágból. A lelkek orgonájának minden színárnyalatát hozta ki a kórust betanító Porzsol István vezénylői pálcája. A szavalókórus műfaja nem csak új utakon jár, de új utakat keres is, amelyet ezúttal sikerült megtalálni és ezzel ennek az új műfajnak új híveket toborozni.”⁵⁹ – számolt be a Nyírvidék.

Nem mondott le célkitűzéséről a Nőegylet sem. Tovább folytatta egyeztetését a papköltővel. Szeptember 27-én a Nyírvidék útján tájékoztatták a közvéleményt Mécs László októberi fellépéséről. „A Nőegylet műsoros estét rendez, melyen egy énekművésznőt is szerepeltet és művészi énekszámok keretében lép fel Mécs László, hogy előadja új költeményeit, amelyekkel a szépség varázsát, a szociális igazságok erejét, a testvéri szeretet evangéliumát sugározza ...”⁶⁰

Mécs kultuszának jele volt, hogy minden vele kapcsolatos hír nyilvánosságot kapott. Így számon tartották azt a nyíregyházi vállalkozót, aki Mécs László plébániájához tartozó fiókegyház, a nagygéresi hívek templomát felépítette. E tanulmány idézi mindkét vele kapcsolatos cikket.

Harmadik fellépése a Nyírség fővárosában

/1936. október 12./

A Nyírvidék október 4-én tette közzé Mécs László levelének tartalmát, amely szerint 12-én érkezik Nyíregyházára és lép fel a Korona dísztermében. Közreműködője az az Orosz Julia operaénekesnő volt, akivel együtt szerepelt már nyíregyházi fellépése során. A hírlapi tudósítás így harangozta be a nagy eseményt:

⁵⁸ Nyírvidék, 1936. júl. 14.

⁵⁹ Nyírvidék, 1936. máj. 8.

⁶⁰ Nyírvidék, 1936. szept. 27.

„Mécs László jöveteléről írt tudósításunk híre bejárta az egész vármegyét. A híradást követő napokban megnyilvánult érdeklődésből jól láthattuk, hogy az Általános Jótékony Nőegylet szerencsés intuícióval érezte meg, mire van szüksége ma a lelkeknek. Arra a sugárzó lelkeségre, amely Mécs László költeményeiből olyan üdítő erővel árad és képes arra, hogy ebben a gondokkal és aggodalmakkal besötétített világban meghasítsa a felhőket és leküldje, lesugározza a napfényt, a jövő arcának égi fényét. Mécs László ma kell a magyar léleknek, mint kellett Petőfi a negyvennyolcas idők magyarjának, kell, hogy vigasza legyen a vigasz nélkül valónak. Emberszeretet és testvéri kötelességtudat, motoreMBER és a szellem szépségének ragyogását áhító eszmei ember között a biztos választás: a lélek, a hit, Isten embere. Ezé a világszemléleté a jövő és ezt erősíti a javuló világban a költő próféta. Azt mondják, hogy Mécs hangszerelését akkor értik és akkor fogják fel legmélyebbről, akkor szuggesztív Mécs költészete, mikor maga szólal meg apostolkodón. Ezért vágyakoznak az ő hallására egész Magyarországon. Ezért nagy nyereség, ha színről színre láthatjuk Mécs Lászlót.”⁶¹

A személyes jelenlét, az apostolkodóan megszólaló Mécs iránti igény közéleti várakozást hozott létre. Ebben nagy szerepe volt a Nyírvidéknek, amelynek szakavatott újságírója irodalmi nyelven fogalmazta meg a költő által tolmácsolt gondolatokat s azok hatását. Október 6-án „Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld” címmel idézte a szállóigévé nemesült vers címet. Tartalmát tekintve a költő hitvallását fejtette ki mozgósító cikkében. „A költő, aki ezt a szép gondolatot énekszóba foglalta, meg is tette, amit a vallomás mond. Az élet vad valóságába eszmék rózsáját oltotta és szebb lett a magyar élet, szebb lett a földi lét. Mécs apostolkodásának áldását minden érző szív érzi, akiben maradt még egészséges érzés, aki még nem roppant össze a dekadencia romlásában. Szinte extatikus erővel él a szeretet, a csodálat Mécs László iránt, a költő iránt, aki hatni tudott a jelen való életre, aki nem maradt a szépségimádkozás elefánttornyában, hanem leszállt a fázó verébhez, a rongyos, éhes szegényhez, aki sebeket gyógyított, eszmék magasságába emelt. Nem csoda, hogy Nyíregyházára jövele, október 12-iki fellépése előtt olyan lázas készülődés van a Nőegylet Mécs-estjére, amelyet nem láttunk jó ideje. Százak és százak fogadkoznak, hogy hallani fogják a bűvös szavú költőt... Egyet tanácsolhatunk: siessenek, mert kevés a hely, jó előre kell jegyezni.”⁶²

Október 9-én a nyíregyházi Mécs-kultusz okait keresi a Nyírvidék irodalmár tudósítója. „Érdekes kérdés a nyíregyháziakhoz...Mi a magyarázata Nyíregyháza Mécs kultuszának...”-címmel. Válaszát az alábbiakban fogalmazta meg: Soha nem látott extatikus erővel fordult a város művelt nagyközönségének figyelme az október 12-iki nagy Mécs-est felé. Már a legelső pillanatban, mikor kipattant a költő Nyíregyházára jövetelének és előadó estjének híre, százan is jelentkeztek az estén való részvételre a Nőegylet elnökénél, Szohor Pálnénál. Az érdeklődés fokozódik napról napra és Dicker könyvesboltjának látogatottsága a megmondhatója, milyen nagymértékben fogja meg a

⁶¹ Nyírvidék, 1936. okt. 4.

⁶² Nyírvidék, 1936. okt. 6.

lelkeket Nyíregyházán a Mécsest. Ennek a nagy érdeklődésnek mérete egészen rendkívüli, de megérthető, ha elgondoljuk, hogy Mécs Lászlót Nagy-Magyarország minden városában, valamint a külföld nagy metropoliszaiban egyformán kitörő lelkesedéssel fogadták és írói körökben épp úgy, mint a nagyközönség köreiből tüntető melegséggel ünnepelték is. Mert Mécs a mai emberek közül azoké, akik nem váltak blazírtokká, akikben a szomjúság égetésével él a vágy az eszményekért, a világ megújulásért, a nagy metamorfózisért, a homo morális uralmáért. Az esztétizálás és filologizálás hervasztó hűvösségében nem gyúl ki a lélek ilyen lobogásra, de az egészségben maradt lelkek fanatizmussal hallgatják a prófétát, a Váteszt, a jövő sejtőjét és prédikálóját. Mécs gazdag lelkének bő áradása, képeinek dús özöne, életritmusának zuhogó zenéjében érezteti roppant belső feszültségét, titáni erejét. De költészetének újszerűségéhez mért előadóművészetének mértéke is. Költeményei az ő mondatainak hangszerén új életet kapnak, távlatokat, plaszticitást. Ezért egy életre szóló élmény csak egyszer is hallani a fehér papköltőt, a bűvös szavú prédikátort. Igaz, hogyha egyszer hallotta, látta valaki, újra és újra meg akar edződni a dinamikus erőnek abban az áramában, amelyet Mécs egyénisége indít hódító, térítő, penitenciát, magába merülést és újjászületést adó missziójára.

A nyíregyháziak Mécs-rajongása annak a jele, hogy ez a város kultúrára hangolt, felajzott lelkű, friss és romlatlan. Ha hozzávesszük a Mécs-varázshoz, hogy olyan művész nő változtatja énekszámait a Mécs-számokat, mint Orosz Júlia, teljes mértékben megértjük, hogy Nyíregyházán az egész várost átfogó szenzációként várják október 12-ikét és váltják meg jegyeiket reá Dickernél.”⁶³

Ilyen előzmények után, nagy érdeklődés közepette, a terem ülőhelyigényének fokozatos bővítésével alakult ki a Mécs-est programja, amelyet a Nyírvidék október 10-én tett közzé: „1. Elnöki megnyitó. 2. Orosz Júlia, a m. kir. Operaház tagja énekel, zongorán kíséri Szigeti Sándor. 3. Mécs László költeményeiből ad elő. – Szünet. – 4. Orosz Júlia énekel, zongorán kíséri Szigeti Sándor, 5. Mécs László költeményeiből ad elő.”⁶⁴

Ismertette a lap Orosz Julia operaénekesnő előadott énekszámait, felhívta a figyelmet az estet megnyitó Szohor Pálné polgármesternére és egyben elnöknőre. Tájékoztatta a közönséget, hogy Mécs László költeményei a könyvesboltban, propagandakiadásban, dedikálva, de korlátozott számban kaphatók.

Az estről pedig „Mécs László estje ünnepe volt Nyíregyházának” címmel számolt be. Ezt az ünnepi eseményt a tudósító által így örökítette meg a napilap:

„Tegnap este rendezte meg a Nyíregyházi Jótékony Nőegylet az idei évad első komoly művészetet reprezentáló estjét, a Mécs-estet. A Korona nagyterme színültig megtelt az irodalom, a művészet hívőivel. Az egyházi, katonai, polgári hatóságok képviselőit ott láttuk együtt a jóság oltárán áldozón,

⁶³ Nyírvidék, 1936. okt. 9.

⁶⁴ Nyírvidék, 1936. okt. 10.

a művészet szépségének magasztos pillanataiban. Megjelent Bányay Jenő nagyprépost, prelátus-kanonok, Török Dezső r. kat. apát-kanonok, plébános, Mihailovich Sándor dr. g. kat. kanonok, plébános, bonyhádi Perczel Olivér tábornokkal az élén a hadsereg tisztikara, Thuránszky Pál főispán családjával, a vármegyei tisztikar számos tagja, Borbély Sándor dr. főszolgabíró, Szohor Pál polgármester és társadalmunk notabilitásainak fel nem sorolható sokasága. Ott volt egész Nyíregyháza. Az iskolák ifjúsága tüntető egységben vonult fel a mai magyar élet hatalmas szavú tolmácsolójának és a m. kir. Operaház egyik legnagyobb tehetségű énekművészenek estjén.

A pódiumot piros muskátlivirágok övezték, mint a szívek lángoló sorai, az égő magyar szíveké, akiket Mécs költészete gyűjtött egy felsőbb, egy etikusabb életszemléletre.

Orosz Julia operaénekes⁶⁵

A megnyitó fenséges pillanatai méltók voltak a belső eszmei tartalomhoz. Szohor Pálné elnöknő festői szépségű jelenség volt a pódiumon fehér kosztümének fényében. Mécsét és Orosz Júliát üdvözölte. A királyfi három bánata c. versidézet tel kezdte gyönyörű beszédét és üdvözlése a magyar Alföld hódoló vallomása volt a felvidéki költőnek. Felzúgott a taps a szuggesztív hatással ható szavak után, majd Orosz Júlia Mécs Lászlóval váltogatva sugározta a művészet tüzét, fényességét. Orosz

⁶⁵ <https://archivum.mtva.hu/photobank/item/MTI-FOTO-M0Z1TjRnSIM3L3FQQlluNUdOVkVZdz09>

Júlia műsora első felében Puccini Pillangókisasszony című operájából énekelte az asszonyi vívódás, a naivan és tisztán hívó szerelem áriáját, amelyen átborong a csalódás halálsejtelme.

Ebben, valamint a további számokban is fényes hírnevéhez méltó sugárzó művészetet reprezentált. Hangjának acélos ereje aranyló zengéssel párosul. Technikája tökéletes, dinamikája, tónusa a napfény tiszta ragyogásával hatók, előadásában drámai feszültség, lenyűgöző erő van, interpretálása maradéktalanul adja a mű legmélyebb lelkeségét. Klasszikus számaival éppúgy, mint a Kurucz-Ady dalokkal, a Dienzel Liliomszál-dallal hódító sikere volt.

Mécs nem előadóként zendítette dalköltészetének magasztos prédikációját. Mintha áldozáson volnánk, nagy belső megindulással való új énszerzés processzusában váltódna át a lelkünk, éreztük, ez a költő magával ragad, visz a magasba, ahol a tiszta ég kékje világol. Assisi szent hévvel áradtak eszméi, előadásának tüzeiben újra átélte drámai érzéseit, eszméinek kipattanását az ős magból. Egy-egy szimfóniaként, majd fugaként törtek, zúdultak képei és szavainak varázsára mezők és utak, virágok és felhők, sóhajok és sikoltások keltek életre, hogy átformálják lényünket. A fehéren és kéken c. költeménnyel kezdte. A mindenség balladájának felséges ritmusa most már taktusverője lesz belső és külső létünknek. Szünni nem akaró, szinte kérlelő taps csengett, a hála, a könnyes köszönet tapsa Mécs Lászlónak, az igehirdetőnek, a lírikusnak és a prédikátornak.

Gyönyörű est volt, messze hullámszik erőhatása, Isten levele érkezett hozzánk a művészet nyelvén, hogy jobbak legyünk, hogy jobban szeressünk...”⁶⁶

Negyedik nyíregyházi jelenléte

/1938. február 13./

Másfél év sem telt el utolsó nyíregyházi fellépése óta, amikor akadt egy újabb egyesület, amely programjába vette a nyíregyháziak kedvenc költőjének meghívását és szerepeltetését. A katolikus Szent Gergely Zene- és Énekegyesület, amelynek elnöke Török Dezső kanonok volt, nyerte meg a papköltőt egy újabb nyíregyházi fellépésre. A Nyírvidék először január 31-én közölte a hírt, amely szerint az egyesület február 13-án tartandó kulturális estjén fellép Mécs László is. „A muzsikus lelkek örömnépe lesz ez a nap, amelynek dátumát február 13-ában állapította meg a rendezőség. Az előkészületek hetek óta folynak, a rendezőség ragyogó műsorszámmal állt elő. Így sikerült megnyerniük a magyar líra európai hírű reprezentánsát, akinek megjelenése, előadóművészete a lelki örömök csodálatos sugarait árasztja a lelkekbe, úgyhogy üdítő lelki megújulás fakad nyomában. Zeneművész is szerepel a műsoron: Székely Miklós püspökladányi lelkész, aki a zongora művészi megszólaltatója.”⁶⁷ Ettől kezdve Nyíregyházán a központi téma, a várakozás, készülődés iránya Mécs

⁶⁶ Nyírvidék, 1936. okt. 14.

⁶⁷ Nyírvidék, 1938. jan. 31.

László volt. Ezt az újság így fogalmazta meg: „A jelszó ma Nyíregyházán: Jön Mécs László, hallgassuk meg!”

Keretül a Koronában megtartandó műsoros táncestélyt tervezték a szervezők, amely szerepelt a farsangi báli évszak programjában is.

Sokat tett a Nyírvidék az érdeklődés fenntartásában, fokozásában. Február 5-én a következő tudósítás jelent meg:

„Legszebb új verseit adja elő Nyíregyházán Mécs László a Szent Gergely Egyesület nagy kultúrestjén

Mécs László jövetelének hírére már most az egész város érdeklődése a Szent Gergely Ének és Zeneegyesület, február 13-i kultúrestje felé fordult Mécs Lászlót, akinek fellépése fénypontja lesz az estének, mindenki hallani óhajtja. A szociális, a humánus, a földi szenvedelmek falett az örök eszmék szépségét tüzes hegedű hangján hirdető nagy költő szava varázsos erő, megtisztító, megszépítő örömezzéseket sugárzó. Nagy sikere a Szent Gergely Egyesületnek, hogy megnyerte a világszerte csodált lírikust a fellépésre. Már most csoportosan foglalják le a jegyeket a közönség soraiból, mert senkisé akar elmaradni az éveken át ritkán halott költő előadásáról. Az Újságboltban biztosíthatjuk a jegyeket, a meghívókat, igyekezzünk minél előbb. Mécs László számait egy minden tekintetben magas színvonalú műsor után a fiatalság örömeire reggelig tartó tánc lesz a Korona nagytermében.”⁶⁸

Február 6-án arról tájékoztatta közönségét a Nyírvidék, hogy a költőt a város egyik legkiválóbb szónoka, Szabó Kálmán kir. kat. gimn. igazgató üdvözlí, ő méltatja Mécs hallhatatlan művészetét.⁶⁹ Február 9-én a lap Mécs méltatásával folytatta a rendezvényre való mozgósítást.

„Nagy este lesz, előre látjuk. Hódolás a művésznek, a költőnek, a mai magyarság fénylő büszkeségének, Mécs Lászlónak. A próféta szavú papnak, aki szenvedéseket gyógyít, izgalmas pillanatokba viszi a vigasztalás ígét. Mi van Mécs költészetében, ami úgy hatalmában tartja a magyarság millióit. Emberséget fejez ki szavak anyagában. Láthatatlan erőket sugároz. Szociális igazságokat hirdet. Megszépíti életünket, magasba emeli szívünket, tisztult világ távlatait nyitja meg előttünk. Olvasva is áradó erőt ad. Hát még a szavaltat hangszerén játszva. Különös, egyéni, vívódó, újra és újra alkotja költeményeit előadása közben. Aki egyszer hatotta, örökre szomjazó lélekkel várja visszatértét.”⁷⁰

A vasárnap estére meghirdetett rendezvényre már csak néhány jegy volt kapható, amikor ismertté vált az est programja, amelyet a Nyírvidék tett közzé:

„A Szent Gergely Egyesület hangversenyének műsora

1. Rossini: Sevillai borbély c. operájának nyitánya. Előadja a Szent Gergely egys. zenekara.

⁶⁸ Nyírvidék, 1938. febr. 5.

⁶⁹ Nyírvidék, 1938. febr. 6.

⁷⁰ Nyírvidék, 1938. febr. 9.

2. Megnyitó beszédet mond Szabó Kálmán gimnáziumi igazgató.

3. Két magyar dal: a) Demény Dezső: Már mikor én... b) Bárdos Lajos: Réten, réten ... Előadja a Szent Gergely egys. énekkara.

4. Mécs László költeményeiből ad elő.

5. Liszt F.: Impromptu-valcer, zongorán játssza Székely Miklós.

6. Gráf Kálmán: Három út; előadja a Szent Gergely egys. énekkara.

7. Chopin: B-moll scherzo, zongorán játssza Székely Miklós.

8. Mécs László költeményeiből ad elő.

9. Strausz: Bordal. Előadja a Szent Gergely egys. egyesített ének- és zenekara.

Zenekarban zongorán kísér Berky Adrienn, énekkart Jakab József karnagy, zenekart Skrukovics Endre mérnök vezényli.”⁷¹

A 13-án este megtartott rendezvény megvalósult. Azon megjelent a költő és hozta extázisba ismét Nyíregyháza közönségét. Erről a Nyírvidék így számolt be:

„Több volt, mint hangverseny:

az evangéliumi szeretet tettekre tüzelő igehirdetése volt a Szent Gergely Egyesület Mécs-estje – A magyarság nagy költőjét Szabó Kálmán üdvözölte és méltatta a fényes sikerű estén

Még előttünk van a fényben és színekben ragyogó nagyterem, még halljuk a mámoros lelki szépségek nyomán támadt tomboló, viharos tapsot, még ott áll lelki szemünk előtt kéken és fehéren a vétesz, a költő és szemünkben könny, szívünkben boldog kegyelem, Mécs-et halljuk, Mécs drámai erejű szavai harmatoznak a magasból, ahol eszmék csillagai fénylenek és ahonnan az igehirdető papköltő dalol felénk. Igen felejthetetlen a Szent Gergely est, amelynek lelki akarása, művészi lendülete több mint egy hangversenybe sugárzó rendezői akarat. Ihlet, forró Amor Sanctus, szárnyaló nagy és tiszta vágyak roppant ereje teremtette ezt az estét. A karzat, a földszint szinte félelmetesen zsúfolt, mintha szét akarná feszíteni a kereteket, a falak szinte eltűnnek és a magyarság messze mezői, lelkek roppant birodalma tágul ki előttünk. A cselekvő szellem, a mindent átfogó nagy szeretet sugallta itt e nagy táborozás gondolatát és tervezését. Grandiozitás van az estében, diadalmas világnézet roppant ereje, amely képes új világok formálására.

Már este 9 óra van, egyre jönnek a Mécs-est rajongó elhivatottjai nemcsak Szabolcsból, a környéki megyékből is látni egyeseket, akik a Mécs-est hírére vonatra ültek, mert hallani akarják azt, aki a trianoni vadócba rózsát oltott, hogy szebb legyen a föld. Mindenki a Szent Gergely-Egyesületet méltatja, friss, fiatalos, szinte májusi varázsát, művészetszeretetét, szintézisre képes szellemét,

⁷¹ Nyírvidék, 1938. febr.10.

amellyel ezt az estét életre keltette százak és százak gyönyörűségére, életünk szépítésére. Török Dezső kanonok egyházi, Korompay Károly dr. világi elnök, Garay Gyula dr. ügyvezető nagy távlatokat átfogó szellemmel erősítette meg az Egyesületet ilyen teljesítményre.

Itt látjuk Vajay Károly dr. főispánt, Borbély Sándor dr. alispánt, Sarvay Elek dr. főügyészt, Szesztay András dr. h. főügyészt, Szohor Pálnét, vitéz Eötvös Sándor ezredes, állomásparancsnokot, a gyalogezred parancsnokát, vitéz Penczy Rezső ezredes, tüzér-parancsnokot és a tisztikar, a vármegye, a város, az egyházak, egyesületek, intézmények, hatóságok számos képviselőjét.

A műsor a nagy élmények szinte kábító gazdagságú együttese, Mécs László maga két ízben áll a „család” előtt és egyszer sem akarják elengedni, mintha egy örökkévalóságon át ezeket az igéket, ezeket az üdítően merész és lelket edzően tüzes szociális igazságokat akarná a lélek magába szívni, mint égi virágok csodálatos illatát. Maga ez a két szám is önálló est dús tartalma lehetne. Itt van azután Székely Miklós, a fiatal zongoraművész-pap káprázatos technikai és lelki kincseket adó játékaival. Mit mondjunk Szabó Kálmán igazgatóról, aki szinte a szavakba transzponáltan hinti az est sűrített szépségét, eszmei varázsát beszédének modern hangszerelésű és örök igazságokat reveláló hatalmával, amikor Mécs Lászlót méltatta. És ezekhez pompás virágfüzér keretül a Szent Gergely Ének- és Zeneegyesület vegyeskarát és remek zeneegyüttesét. Külön méltatást érdemelne Jakab József karnagy, akiről nem is tudjuk, honnan veszi az időt, amelyben így kialakítja ezt a kórust, amikor a zenekarban is játszik. Vagy Simkovics Endre karnagyról, aki rövid idő alatt magas színvonalra lendítette kitűnő muzikusokból toborzott, nagyszerűen fegyelmezett zenekarát.

Irodalmi, zeneművészeti, szólózenei és kórus béli jelességek gyöngyeiből tevődött össze az est, odatűzve e szép ékes csillogású gyöngysor a krisztusi gondolat oltárára.

Rossini Sevillai borbély c. operája nyitja meg az estét. Forró szerelmi vallomásként szökik hangok hulláma a szívekre, áradó szépségű dallamok és akkordok, erélyes, tömör forték, epedő, szívet reszkettető édes pianók olvadoznak a kórus zenéjében. Simkovics mester intéseire, amelyekből a ritmus és melódia kap szárnyat.

Szinte egybeolvad a muzsika misztériumával a szavak zenéje, amikor Szabó Kálmán a lélek szárnyas koboldjairól beszél, amelyek az égből s magasságból szálltak a földi emberi szívre és a zene égi hangjában visszaszárnyalnak a magasba, hogy odaemeljék az embert is. A költő, aki eljött közénk, lelkének szárnyaival a zene éteri tisztaságú világában lebeg, de körözve leszáll most, hogy megszépítse életünket. Jellemzi Mécs költészetét, amely az Ady-forradalomtól függetlenül is új és szimbolikájával sem távolodik el az élettől. A költészet a földszínen süketült kongó harang az eszmehirdetés tornya nélkül, az igazi költő fenséges eszmék aktivista hirdetőije. Jellemzi Mécs-et, az embert, aki egy a költővel, a magyart, aki vérzön, fájdalmasan a miénk, az üvegbura alatt rejtőző szerzetest, a remetét, aki harcol és diadalt arat a kísértésekkel. Jól láttatott mondatait Mécs-idézetekkel igazolja és méltatása nyomán viharos taps köszönti a költőt.

Utána Demény- és Bárdos-dalok hangzanak, a Szent Gergely Énekkar üdén csillogó hangszárnyain. A két népi bonhomióval ható dal nagy sikert arat, és ünneplő taps jutalmazza Jakab József karnagyot. A tüzes dalszirmokat hintő kórus még Gráf Három út c. dalában, végül Strausz bájos bordalában csillogtatja kiforrott értékeit.

Mécs László fellépése a fénypontja ez estének. Szerényen utal Szabó Kálmán méltatására, amelyből azonban a szeretet családi melegségét érezte meg. Így is szólítja hallgatóságát: Kedves Család. És valóban olyan itt a könnyező, boldogan önfeladt örömmel hallható, ismert költemények előadását kérő, az előadóval csodálatos kontaktusban maradó hallgatóság, mint égi szimpózium és asztala mellett ülő óriási család. Közös csillagokat nézők családja. A csillagok pedig fénylettek, a nyomorgók számára, a szociális felelősség komoly érzése, a társadalom lelkiismeretének feltornyosuló hullámai zúgtak a teremben. Mécs újra költötte, megjátszotta, mégis sorsosan komoly egyszerűséggel, lélekruhába öltöztetetten adta elő nagyszerű verseit. Régiek, de örök fényűek, újak, megremegtető igazságot hirdető, életszentség fehér izzásában égők voltak a Mécs-versek, melyekkel nem tudunk betelni. Glóriásan állt előttünk a titkokat tudó, látó és láttató művész. Vajay főispán – mondotta második sorozatánál a költő – a szociális felelősségről beszélt velük. Látszik, milyen mélyen megörvendezettette a költőt a vármegye főispánja ezzel a témafelvetéssel, versei közül a szegényembert, a nyomorban is csillogó lelki szépségeket, a szociális felelősség sine qua non-ját megcsendítő harangszóként zendült minden verse.

Székely Miklós püspökladányi lelkész a Zongorán szólaltatta meg a zsenik álomlátásait. Liszt Impromptu keringőjét, majd Chopin B-moll Scherzo-ját játszotta. Végtelen szerénysége, finom, diszkrét előadási modora csak még jobban előtérbe juttatta erőt és elmélyedést, technikai tökéletességet és költői lélekkel való muzsikát nyújtó játékának előkelő értékeit. Tudás és művészet kettős javai fénylettek ebből a zongorajátékból, amelyet meg kellett újráznia, amikor is a magyar nóta forró vallomásait tolmácsolta igaz magyar érzéssel és ritmussal.

A befejezés, az egyesületi énekes zenekar finom Strausz-muzsikája szép poénja volt a szép estnek. A zenekarban a zongoránál Berky Adrien kísért választékos, meleg tónusú játékkal.

A nagyszerű hangversenyt a fiatalság kedvvel áthatott színes, hangulatos tánca követte.

A Szent Gergely-Egyesület hangversenye komoly, felejthetetlen értékeket csillogtatott meg, melyekért hálás a közönség, és amely után kettőzött támogatás készségével kíséri a város közönsége az egyesület minden további ténykedését.”⁷²

Fontos események határozták meg Mécs 1838-as évét. Erre az időszakra esett párizsi útja s a Felvidék egy részének visszakerülése az anyaországához.

⁷² Nyírvidék, 1938. febr.16.

Mécs – Párizs – Gáspár Margit

Mécs László és Nyíregyháza kapcsolata az átlagnál szorosabb volt. 1938. évi párizsi látogatása során az a dr. Gáspár Margit segítette, aki 1926-tól volt a nyíregyházi Evangélikus Leánygimnázium francia-, német és magyarszakos tanárnője. A debreceni Tisza István Tudományegyetemen doktorátust szerzett tanárnő a francia és német irodalom kitűnőségeinek elismert fordítója és egyben elismert tolmácsolója volt. Német, francia vers- és novella műfordításai révén elismertséget szerzett idehaza és Franciaországban egyaránt. Vakációit Párizsban töltötte s művelte magát tovább a nyelvben és az irodalomban. 1937-ben egyéves tanulmányúton tartózkodott a francia fővárosban, amikor Mécs László 1938 elején Párizsba érkezett.

1937 szeptemberében megjelenő francia költői folyóirat az „Yggdrasil” magyar száma 18 oldalon foglalkozott a XIX-XX. századi magyar irodalommal s a közreműködő fordítók között ott volt dr. Gáspár Margit is fordításaival. A Nyírvidékben is megjelenő tudósítás szerint: „Az Yggdrasill már több ízben megemlékezett a magyar költészetéről, így Babitsról, Juhászról, Kosztolányiról, továbbá Mécs Lászlóról, akiről szintén részletes tanulmányt közölt és több költeményét is bemutatta.”⁷³

Gáspár Margit volt az, aki beszámolt Mécs László 1938. évi párizsi tartózkodásáról. A Nyírvidékben közzétett beszámoló e tanulmány részét képezi.

Nyíregyháza életét is meghatározta a korszellem. 1940 végén, 1941 elején megvalósult a Kaszinó és Turáni Kör egyesülése s ezzel párhuzamosan megtörtént a zsidók és szabadkőművesek kizárása. Az újjáalakult Kaszinó törekvései között az ideológiai elkötelezettségen túl, kulturális rendezvények szervezése is szerepelt.

Első nagyszabású rendezvényükre, amelyet 1941. február 6-én tartottak meg két előadó szerepelt a programban. A Nyírvidék-Szabolcsi Hírlap tudósítása szerint: „A Nyíregyházi Úri Kaszinó a megújulás jegyében programjába vett kulturális sorozatának első előadása csütörtökön este 8 órakor lesz a kaszinó székházában. Az est iránt rendkívül nagy érdeklődés nyilvánul meg, ami elsősorban az est két kiváló előadójának szól, hiszen nem kisebb nevek kerülnek egymás mellé, mint dr. Turóczy Zoltán ág. h. ev. püspöké és a kiváló papköltőé, Mécs Lászlóé. Az előadásra a kaszinó tagjait és hozzátartozóit ezúton hívják meg. Az előadás teljesen ingyenes.”⁷⁴

Turóczy Zoltán püspök a Kaszinó tiszteletbeli elnöke volt. A rendezvény napján is a két előadó szereplése volt napirenden, azonban az esti rendezvényen derült ki, hogy Mécs László papköltő nem érkezett meg Nyíregyházára, így a kultúrestet nélküle tartották meg. Erről a napilap másnap így számolt be: „Sajnos, Mécs László nem érkezett meg Nyíregyházára. Az igazság érdekében – minden félreértés és minden félremagyarázás kizárására – ezúton közöljük, amit a csütörtöki est hallgatósága nem tudhatott, hogy Mécs László útközben megbetegedett, jelenleg Tiszafüreden fekszik, erről dr.

⁷³ Nyírvidék, 1937. szept. 22.

⁷⁴ Nyírvidék-Szabolcsi Hírlap, 1941. febr. 5.

Korompay Károly főorvost⁷⁵ értesítette levéltáviratban, a levéltáviratot azonban annak ellenére, hogy Korompay Károly kórházigazgató-főorvos nevére szolt, a posta nem kézbesítette ki, hanem beosztotta a kórházi postai fiókba s így csak pénteken délelőtt kaphatta kézihez a főorvos Mécs László levéltáviratát.

Az előadó estét Szohor Pál polgármester nyitotta meg, rámutatva azokra a kapcsolatokra, amelyek a 190 éves Nyíregyháza és a 110 éves Kaszinó között kulturális téren mindenkor fennállottak. A megnyitó után Turóczy Zoltán hallgatóságának feszült figyelmétől kísérvé, tartotta meg előadását az ajtó előtt álló nemzedékről.”⁷⁶

Annak ellenére, hogy nem tudott részt venni a Kaszinó kultúrestjén, neve, költészete továbbra is szerepelt a nyilvánosságban. Február 19-én Mécs László költészetét ismertető rendezvényről számolt be a napilap. „A ma olvasóközönségnek ismernie és értékelni kell a ma költőjét

Varga Józsefné Oláh Sára, a Kálvineum líceuma és tainitónőképzőjének magyar nyelvi és irodalmi szaktanára a szabadegyetemszerű előadássorozatában a háború utáni magyar líra különböző irányának kifejlődését ismertette színes, lendületes előadásban. Előbb az individualizmus képviselőjét, Szabó Lőrincet mutatta be, majd a kollektívizmus kifejezőjét, Mécs Lászlót méltatta nagy hatással. Megérezttette a népi irányzat erős hangszerelésének jelentőségét Erdélyi József és Sinka István kapcsán és meleg szeretettel erősítette a szívek vonzalmát az erdélyi lelkiség tolmácsai, Áprily Lajos és Reményik Sándor iránt. Hangoztatta, hogy a mai magyarságnak, a ma olvasóközönségének ismernie, értékelnie kell a ma költőjét. Előadásában megszólaltatta a költőket, számos kitűnően megválasztott szemelvényt mutatott be és művészi szépségű, átéreztető erővel hatott előadásában mutatott be egy-egy jellegzetes verset teljes egészében is. Az irodalmi műveltség, a tiszta szépben való áhítatos elmélyülés szépséges délutánja volt Varga Józsefné előadása, amely nagy szolgálatot tett az ízlés, az olvasásszeretetre nevelés ügyének. Az előadást lelkesen megtapsolták.”⁷⁷

A Nyírvidék-Szabolcsi Hírlap tudósított néhány más orgánium említésre méltó kulturális összeállításairól. Így az „Ungarn” augusztusi és karácsonyi számairól, amelyben mások mellett szerepeltek Mécs László versei is.⁷⁸

1942 elején a Magyar Kereskedelmi Iskolák ifjúságának diáklapja, a „Reménysugár” tartalmára hívta fel a figyelmet, amely foglalkozott Mécs László költészetével.⁷⁹

⁷⁵ Korompay Károly a nyíregyházi kórház igazgató főorvosa, a város egyik meghatározó közéleti személyisége volt.

⁷⁶ Nyírvidék-Szabolcsi Hírlap, 1941. febr. 8.

⁷⁷ Nyírvidék-Szabolcsi Hírlap, 1941. febr. 19.

⁷⁸ Nyírvidék-Szabolcsi Hírlap, 1941. aug. 4; dec. 16.

⁷⁹ Nyírvidék-Szabolcsi Hírlap, 1942. febr. 21.

A Nyírvidék című napilapban megjelent versei

Rabszolgák énekelnek⁸⁰

Hajrá / igásan hajszol, űz
parancsolónk, az ÉLET
s mert tudjuk, hogy a szekerét
húzzuk, tanítjuk: Lélek...

Akár tövis, akár virág
mivel vág minket: vérzés
borzong a lelken, harmatoz
s mi énekeljük: Érzés...

Néha eldugja ostorát
s kényszer-lejtőkre rendel:
hisszük, magunktól rohanunk
s gőgünk azt mondja: Ember...

Néha hajcsárt vesz közülünk,
az lesz kezében ostor,
oly szépen pattog, prédikál
s mi azt mondjuk: Apostol...

Mit Isten be nem fejezett,
mert már talán megunta:
száz bábel-tornyot építünk
hiába s mondjuk: Munka...

Ezernyi borzalom riaszt
viharban, tűzben, vízben
s egy nagy talány: a túlvilág
és felkiáltunk: Isten !!

⁸⁰ Nyírvidék, 1926. márc. 28.

Hajrá! ösztön-ostorral úz
vermes, tavaszló tájra,
hol cselesen virágot szórt
s mézet a verem-szájra,

vakon rohanunk, csordamód
s míg méz gyöngyöz a szájon,
mi azt gügyögjük: Szerelem
és felsóhajtunk: Álom...

Parancsolónknak új öröm:
újabb rabok figyelnek
az ostopattogás felé
s mi sírva súgjuk: Gyermek...

Hajrá tovább csak, hajt urunk,
hol vár egy barna mélység:
sírunk, üvöltünk, kapkodunk,
s az úr kacag: csekélység...

Csókoljuk véres ostorát,
de senki, senki sem talál
irgalmat s míg vakon beugrunk,
ájultan suttozunk: Halál...

Szétszóródás után.
(Ady endre emlékének.)⁸¹

Évezredes dicsőség szent hegyének
 fennsíkjain a Fátum feketéllett. . .
 Vihar dudáján szólt egy rontó ének:
 roskadt karámban megromlott az élet
 s vad kánkánt járt a megkergült Akol. ..

Évszázados bűnök méreg-virágos
 lejtője hívta a megbomlott nyáját:
 vakon rohant, a lejtő boszorkányos
 törvénye vitte s vitték átok-szárnyak
 a szörnyű széjjelszóródás felé . . .

Álpásztorok dicsőséget daloltak,
 kicsiny tilinkók részegen süvöltve,
 dicsérve délibábot, hímes holdat,
 megjósolták, hogy most a magyar földre
 leszáll az álmok arany-korszaka . . .

– Nagy átkok zúgtak, fájdalmak jajongtak
 a te Kasszandra-szájú furulyádon . . .
 Utolsó nagy prófétája fajodnak
 halotti torra készítgetted vádlón:
 Mivel a Véget látnod adatott . . .

Együtt tartottál végzetes fajoddal
 bűnök lejtőjén őrült látomással,
 a végtelent betöltve bőszejajoddal . . .
 – Aztán megálltál dacos torpanással:
 hagytad, hadd menjen végzete felé . . .

⁸¹ Nyírvidék, 1926. ápr. 4.

Hadúr engedte: szétszóródott népe . . .
Te még hitetlenségből, tájdalomból
fekete máglyát dacoltál az égre,
igy szóródtunk szét a közös Akolból
e Mózes-oszlop máglyás fényinél. . .

Kis próféták meglopták hősi máglyád:
s kis rémségek rőzséit gyűjtogatva
bagolytorokkal a halált kiáltják . . .
– Pedig nézz szét: a szétszórtak csapatja
bárhogy adódik, életet akar!

Négy égi tájon szenvedés-ugarba
vetettük ömlő könnyeink vetését:
tél közepén kezdünk tavaszi dalba
s úgy várjuk a vetésünk kikelését,
mert aratás kell: élni akarunk!

Remény-ösvényen a négy égi tájról
indulhatunk neki az új jövőnek . . .
Szőlőt akarunk szedni bojtorjánról
s elhisszük, hogy tövisen fügék nőnek:
elhisszük most, mert élni akarunk!!

Turáni torzó⁸²

Nem ismerem az édes, élet-könnyítő könnyeket,
 könnyeim mélyen bujkálnak nagyon :
 kutat ásott már utánuk mindenféle fájdalom.

Hiába!

Nem engedem, hogy kicsi csalóka fény, csillanó reményke
 megtévesztő szivárványt bővöljön a könnyek harmatára...

Mert százszor szent a szenvedés és hallatlan hatalom :
 Kanossza-járásra kényszeríti a Hegyeket
 s az égben megkönnyezteti a boldog Istent!

Nehéz az én bánatom, mint a vízözön viharfelhői...

Álmomban:

a Vihorlát gerincére ülök néha,
 mint öreg pásztor a nagyobbacska vakondtúrásra.

Mint öreg pásztor az elveszett nyáj után:
 úgy búsulok én ...

A lábaim a Tiszáig érnek,
 a vállaim a felhőkön felül vannak:
 úgy búsulok én . . .

Magyar századok fájnak bennem :
 fél oldalam ötszáz éves, másik féloldalam ötszáz éves,
 fehérén hosszúra nőtt a szakállam is,
 (lent azt hiszik, felhő kerekedett a Vihorláton)
 így búsulok én . . .

Jobb vállamra repül a Nap, hogy vigasztaljon, hiába!
 Bal vállamra repül a Hold, hogy vigasztaljon,
 hiába!

Kalapomra szállnak a csillagok,
 belepik kalapom fekete rozsmaringját,

⁸² Nyírvidék, 1926. júl. 25.

belepik botomat, mint valami gyémánt zúzmará,
hiába!

Három színű szivárvány karikába áll fejem köré,
mint szentek feje köré a gloriola,
hiába !

A Hortobágyról délibábok repülnek felém,
mint tarka, mesebeli madarak,
vigaszos dalt dalolnak a tarka papagályok,
hiába!

Én csak nézek dél felé és döng a szívemtől a mellem . . .
Nehéz az én bánatom, mint a vízözön viharfelhői . . .

Néha mellém ül Michel Angelo s így szólok hozzá:
hallom, hogy a Vatikánban hetekig néztél egy csonka szobrot,
méregetted derekát s így alkottad meg hősi szobraidat!
Nézd ezt a titáni turáni torzót; görcsösen görnyed a dereka,
fájdalom-hegyet dobott rá egy örült, gigászi Kinizsi. . .
Oszlopos lábai magyar mennyboltot tartottak,
Szétvetett lábai alatt folyt a Duna, Tisza,
Néha aranyat,
néha virágot,
néha vért sodorva . . .
Oszlopos lábait levágták kegyetlen!
vissza tudnád-e álmodni?
Fél karjával ölelte Keletet, fél karjával Nyugatot,
fél karjával kardot fogott, fél karjával ekét,
fél karjára mese-madarak szálltak Keletről,
fél karjával könyvekkel etette éhes agyvelejét. . .
Két karját kitepték tövestől:
vissza tudnád-e álmodni ?
Fejét is levágták!
Pedig félszeme kék volt, mint az Adria,
félszeme zöld volt, mint a Kárpátok:
vissza tudnád-e álmodni? »

Csak a szíve dolgozik, döngeti derekát rémesen,
szeretné szétkalapálni a turáni torzót. ..

Assisi Szent Ferenc földid volt, olasz volt:
addig nézte a fájdalmas Krisztust,
mig megkapta szerelmes testvére összes sebeit. ..
Én nézem, nézem a vonagló Torzót:
s néha nem érzem fejemet, karomat, lábamat,
csonkán vérzőn, vádlón meredek az égre ...
Mit gondolsz Michel Angelo ?
az a Szobrász,
aki haragjában összetörni engedte titáni álmát,
szerelmes szívével csinál-e még csodát?
Vagy végsőt vonaglik a bomlott szívű Torzó,
csonkán feláll a csillagokig érve,
aztán elvágódik örökre,
összetörve népek tündérpalotáit ?

Mécs László

Májustól-novemberig⁸³

Május volt. Kis kertemben álltam
magánosan és hófehéren.

A tulipán szirma lángolt
s ruhámon áttüzelt a vérem.

Az utcaágyban hömpölyögtek
a jobb jövőt váró szegények,
vörös zászlón vörös Nap izzott
s égett a forradalmas ének.

Egy asztalosné ment közöttük.
(vörös folyó vörös hulláma ...)
talpig vörösben, kackiásan
s engem szidott a kicsi dáma.

A tulipánok összenéztek
ők tudták, hogy ha ösmernének:
a szívem tűznék süvegükre
s én lennék ajkukon az ének.

... Megjött a nyár. Kórházba vitték
az asztalosnét rossz szekéren.
Zsoltárt mormoltam kis kertemben
magánosan és hófehéren .. .

. . . Ősz. Hazahozták haldokolva.
Hivatott. Mentem a kenettel.
Bebalzsamoztam békességgel,
Imával, édes szeretettel.

Harangzúgás. Holnap temetjük,
requiem hullong a rögökre . . .

⁸³ Nyírvidék 1926. dec. 1.

Földdé lesz ... Egyszer, egyszer én is,
s testvérek leszünk mindörökre ...

Mécs László

A tékozló fiú hazatér⁸⁴

Otthon. Család. Kenyér után
futó gond-púpos emberek.
Szülés. Szoptatás. Temetés.
Asztag-rakó hétköznapiok:^[1]_{SÉP}
kérges kezű cselédsereg...

Csúfoltalak, otthagytalak.
Kikértem jogos jussomat,
csuhajra csaptam kalapom,
apám kertjéből hetykemód
vágtam virágos boromat.

Legényesen, toronyiránt.
Boromtól szagos volt az út.
Szemem fecskéje repkedett,
léptem körül tavaszt csinált,
s mézes bortól forrt mind a kút...

Mámor-városba vitt a vágy,
mely minden percben változik,
mert minden ember idegen,
összeverődött csók-kalóz:
habzsol, lezüllik, távozik...

Őrült, vad virágkarnevál,
színes gyermektelen gyönyör.

⁸⁴ Nyírvidék, 1927. febr. 24.

Gyümölcs nincs. Vége: éhezés.
Sertés-koszt: undor-vályúban
fanyaron csillan a csömör.

Elég volt. Nincs már botomon
kéreg: lerágta csúnya szám.
Az örökségem odalett.
Megyek haza. Így koldusan,
ha befogad atyám, hazám.

Jöjj Otthon, zsoltár-ajkú csend,
egyhangú, látszat-unalom,
melynek száz álma, színe van,
cselédarcú hétköznapiok,
jövőt őrlő élet-malom!

Család! Rettentő rejtelem,
a kerítésed gyötrelem,
trágyáz öröm, könny, fürtelem,
– de az Igaz, a Szép, a JÓ
s az Isten is benned terem!

Atyám, Teremtő, Atya vagy!
Azt tedd velem, amit akarsz.
Roncsolt botomat, szívemet
ültesd kertedbe, s újra szép
rügyes lesz s arcom Isten-arc...

Vége a fiatalságnak⁸⁵

Kicsin; külváros. Ősz, sötét. Sikátor.
 Rongyolt akácsor. Sárban ballagok.
 A szél akácot ráz, avart kavargat,
 esővel veri végig a kabátot
 s a széles kalpagot.

Egy zug-kocsmában diákok dalolnak
 Hősien, hetykén, felelőtlenül. . .
 Virág-pazarló szép tavaszi bokrok,
 mik lombkezükkel tartják a mennyboltot
 s miken varjú nem ül.

Jó volna most kint hagyva harminc évem
 súlyos kabátját az akácsoron —
 belépni... vén diákként kurjogatni,
 asztalra szórni még ki nem virágzott,
 bent-fojtott mámorom . . .

Ezen tűnődöm... s a sötét sikátor
 sarában végigfut egy Fény-alak,
 ragyog az ucca ibolyás szemétől,
 nagyot rikolt: „az ifjúságnak vége!”
 s kacagva elszalad . . .

... Tán hírnök volt... tán Tavasz-ország küldte:
 hogy leszavaztak, száműzött vagyok . . .
 Őszben bolyongjak bénult bujdosóként,
 a károgó varjú legyen barátom,
 ha lelki dér ragyog . . .

⁸⁵ Nyírvidék, 1927. febr. 25.

Az ifjúságnak vége . . . Férfi lettem,
kinek a minden-szívek sebe fáj,
kinek a lába-léptét megvigyázzák,
kinek híres barátok paroláját
elküldi minden táj . . .

Az ifjúságnak vége . . .
Felelőtlen ringásnak könnyű csolnokon, habon . . .
Őszben bolyongok csöndes bujdosóként,
míg az is elfogy és a temetőhöz
elérek egy napon . . .

Mécs László

Próféta és kamasz⁸⁶

Igaz, igaz,
sírás vagyok s vigasz,
próféta és kamasz.

Víg is, bús is,
ősz is meg május is,
álom is, rossz hús is.

Bizony, bizony,
megvert a víziszony
– s vizet meg bort iszom...

Nagyon, nagyon
didergek a fagyon
– s szívem rügyez. Hagyom.

Igen, igen,
ezer komám, hívem
– s magányos a szívem.

Énem keresd:
fél vállamon kereszt,
– máson szőlőgerezd.

Áld, szárnyasít
Jobbom eget hasít,
– balomban fűzfasíp.

Gyerek vagyok
– s ha ajkam dalt gagyog:
megállnak a nagyok.

⁸⁶ Nyírvidék, 1927. febr. 27.

Rét és orom,
átok korhadt koron
s napfény piros boron.

Vidám s beteg,
szivárvány s fergeteg tó
s csermely, csergeteg.

Otthon ülő
– És vándor, víg, füttyülő,
Kit vár minden dűlő.

Való s mese,
élet szerelmese
– s a halál kortese.

Szemem veres,
bűnbánattól eres
– s madárfészket keres.

Igaz, igaz,
márvány vagyok s viasz,
próféta és kamasz . . .

Rózsabokor a domboldalon.⁸⁷

Vándor vagyok, széltől kergetett,
jó, hogy ha itt-ott pihenhetek.
Fejem alatt tarisznyás gondom,
hátamon heverek a dombon.

Aranylik a nyírfák levele,
aranypézn hulldogál lefele...
Tavaszt, fényt, örömet Ízleltek:
örömért arannyal fizetnek...

Fák felett őszi szél fújdogál,
fák alatt kis húgom járdogál:
rózsabokor a domboldalon,
süldő álmok nyílnak sok galyon.

Bimbózz csak, bolondulj, rózsafa,
anyád is ilyen volt valaha,
nyírfaként fényt vett a tavasztól
— s most hajlik sóhajtól, ' panasztól.

Megfizet ezüsttel hajában,
ébennel bujában-bajában....
Megfizetsz te is majd kis húgom...
Hol leszek én akkor, nem tudom...

Mécs László

⁸⁷ Nyírvidék, 1927. márc. 1.

Tavaszi Zsoltár⁸⁸

Valaki rálehel a hegyek hó-süvegére
s az óriások felujjongtak: végre!

Valaki rálépett a folyók jegére,
s mikor százezer folyón megroppant a jég,
a vizek felharsantak: végre!

Valaki elindította délről a darvakat,
fecskéket, gólyákat, kakukkokat,
hogy idejében érkezzenek az ünnepre.

Valaki pacsirtákat nyilazott a magasokba,
s azóta csivogva csörgedez, csurran a csupa-likas égből,
csivogva csörgedez, csurran a csuda-kék muzsika.

Valaki fehérbe, pirosba, sárgába öltöztette a fákat.
Valaki felcicomázta a túskebokrokat is,
hogy évenként egyszer ők is szépek legyenek.

Valakinek gondja van, hogy zöldüljenek a vetések,
legyen csalán és gyöngyvirág, mézfű és bürök,
és mindenek öltözzenek ünneplőbe.

Valaki kis vadakat járat az erdőkben,
nyuszikat rejteget, őzeket riasztgat,
rókákat ravaszkodtat, mókusokat mókáztat,
farkast és futrinkát futtat, méheket rajoztat.

Valaki simogatja a fűzfák sárgán szüzlő haját,
mint én a két-napos libuk hátát,
s mint Kanadába induló paraszt cserepes tenyere
csecsemője harmatos kacsóját az állomáson.

Valaki tavaszt, változást patakozgat a világra:
sziklából, földből, állatokból
hangokat, színeket, szirmokat, változást csihol ki Valaki.

Csak belőled nem bír ünnepet csiholni, Ember!

⁸⁸ Nyírvidék, 1927. márc. 6.

A fecskéket felhozta hozzánk: és kitavaszkodott:
 ha téged felvinne északra: megsűrűsödne a hóhullás:
 ha levinne délre: befagyna a tenger, Ember!
 Ha fölnyilazna pacsirtaként az égre:
 örök feketeség borulna a világra...
 Nem mondom: bőröd bizsereg neked is,
 cigánnyal húzatsz, örülsz a szeretődnek,
 arcizmaid mosolygósdit játszanak,
 – de agyvelőd tekervényeiben borzalmak tanyáznak:
 fekete kőszakadékokban fekete haramiák.

Pedig a többi csak játékszer:
 felhúzta Valaki a fákat, folyókat, férgeket,
 naprendszereket, üstökösöket:
 pontosan járnak és lejárnak egyszer...
 „És látá az Isten, hogy jó...”

Csak rólad mondotta a rettentő ígéket:
 „Mebáná, hogy embert teremtett a földön...”

Mert te voltál az Isten dicsősége:
 – és te vagy az Isten golgotai gyalázata, Ember!
 Te voltál az Isten gyönyörűsége:
 – és te vagy az Isten hétfájdalma, Ember!

Te voltál az Isten atyai szelídsége:
 – és te vagy az Isten hetedíziglieni haragja,
 hiába állította fel a villámhárítót Golgotán, Ember!
 Te voltál a teremtés koronája:
 – és te vagy a teremtés csődje, Ember!

Te vagy az Isten állandó nyugtalansága,
 te vagy az Isten boldogtalansága,
 tavaszodj végre akarata szerint, Ember,
 és légy az Isten boldog békessége. Ámen.

**Az „Összes versei”-ből (1920-1940), más válogatásokból kimaradt, 1929-ben
megjelent verse**

Fanatikusok⁸⁹

Mint ismeretlen Mars-lakók, úgy mennek át a Földtekén, magánosok, idegenek.
Mér földes csizma lábukon,
az útjuk mindig sietős. Holdfényes parkok, szerelem,
muskátlis házacskák: család, csak ránéznek s mennek tovább.

Az éhségük határtalan: megszállottság a kenyérük,
víz, bor nem oltja szomjukat: italuk égő vitriol.
A párnájukban toll helyett égő parázs van és szögek.
Szemük máglyás tébolyt lobog, mellükben dinamit dobog,

Az arcuk mindig ugyanaz. Csak egyszer Mózes a nevük,
Máskor meg Buddha, Mohamed, máskor Szent Pál vagy Szent Ferenc
Ignác, Kolumbus vagy Marat. Lehet más színű zászlajuk:
Szemükben egy téboly lobog, mellükben dinamit dobog.

Apjuk szívéen, anyjuk szívéen átgázolnak, ha úgy muszáj.
Felrúgják a bálványokat, ha színaranyból vannak is.
Csóvájuk gyújtogat: hazug csend-várat, frázis-palotát.
Az éj penészes sátorán hajnallá gyújtják az eget.

A földnek térkép arca van: lábuk nyomán megváltozik.
Átgázolatlan tengeren utat vág varázs-vesszejük.
Új erdők zúgnak, eszme-fák, amerre útjuk kanyarog.
Őserdők és ősmocsarak helyén új népek szántanak.

Meghalnak máglyán, vagy bitón, ágyban vagy tüzes szekeren,
de eszme-vérük szétfolyik és milliókba csörgedez.
A vén világ csikorogva megy: rakéta-léghajó az űrben,
ők, ők a robbanó anyag: előbbre lökik századokkal...

⁸⁹ Nyírvidék 1929. máj. 26.

Kortársírások Mécs Lászlóról

„Beszélgetés Mécs Lászlóval, a Felvidék ünnepelt új magyar poétájával.⁹⁰”

„Virág Ferenc (Kisvárdai, 1907 – Kisvárdai, 1935.) Elemi és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte, majd a budapesti egyetemen szerzett jogi diplomát. Diákkorától írt verseket. Első irodalmi sikereit a gimnázium önképzőkörében aratta, joghallgató korában pedig már rendszeresen közölték írásait a fővárosi és szabolcsi lapok. Első kötete húszéves korában látott napvilágot.

A versek mellett főként Kisvárdai történelmével foglalkozó cikkeket, valamint riportokat és irodalmi interjúkat írt lapjába. A Szabolcsi Szemle indulásakor azonnal a folyóirat munkatársai sorába lépett, s a Bessenyei Kör irodalmi délutánján is bemutatkozott. Második verseskötete 1934-ben jelent meg. Ennek sikerét azonban nem sokkal élte túl. 27 éves korában hunyt el.”

Katona Béla: Szabolcs-Szatmár-Bereg irodalmi topográfiája. II. Ajaktól Zsurkig. Nyíregyháza, 1986. 68.

Mécs László a Nyírvidék számára két költeményét engedte át.

Ma még sokan mosolyognának, ha azt mondanám: a legnagyobb élő költőnk. Pár év múlva engem fognak túllícitálni a dicséretben a ma még mosolygók.

⁹⁰ Nyírvidék, 1926. márc. 28.

Mécs László felvidéki költő. A csonka ország kevéssé ismeri, de a megszállott területeken fogalom már a neve. Pesten március 12-én, a Vigadóban hatalmas sikerű szerzői estje volt; saját költeményeit szavalta kivételes előadóművészettel.

Felkerestem Mécs Lászlót pesti lakásán, mondjon egyet-mást a Nyírvidék közönségének. Külső megjelenése már impozáns. Hatalmas alakja, harmonikusan szép, tiszta arca is mutatják, hogy különleges, nagy egyéniség.

A portással nehezen tudom megérteti, hogy okvetlenül beszélni akarok vele. Végre bejelent. Elébe jön, felvezet szobájába.

Megmondom, hogy a Nyírvidék részére szeretnék tőle interjút kapni.

– A legnagyobb örömmel – mondja. – Csak kérdezzen.

– Főtisztelendő úr élete? – kérdezem.

– Sárosmegyében, Hernádszentivánban születtem 1895-ben, hegyes vidéken. Gyermekkoromban a sárosi hegyek között éltem, verseimbe természetlátásomat innen hoztam. Ezek a hegyek az észak komor és déli lágy hegyvidékek közt állnak, sem pesszimizmusra, sem túlságos optimizmusra nem hajtanak. Apám kántortanító volt, hozzá jártam iskolába, majd a kassai premontreiekhez kerültem. A budapesti egyetemen egy évig civilbölcész voltam, de helyemet itt nem találva, Jászóra mentem premontreinek. Itt két évig teológiát, majd újra Pesten két évig filozófiát hallgattam. 1918-ban fölszenteltek. Közvetlen primiciám után súlyos spanyolba estem, ötheti fekvés és hosszú üdülés után lettem tulajdonképpen fiatal. Valami pogányos optimizmus fogott el. Azóta azonban ebből már tisztult, nemes optimizmus lett, mely ma is egészen eltölt. Gyermekkoromtól sok lelki küzdelmem volt. Fiatalságom komoly volt. Ezután két évig Jászáron éltem, majd a kassai premontrei főgimnázumban tanítottam három hónapig. 1920-ban Nagykaposra kerültem plébánosnak.

– Sikerei?

– Nem jöttem világrengető sikerekkel, ki kell mindenkinek várni a maga idejét. Az Életnél 1915-18-ig jó nevet szereztem. Az ország szétszakítása után nem írtam sehová. Szlovenszkói napilapok közölték a verseimet, majd azon vettem észre magam, hogy erdélyi és pesti lapok is kérik kézirataimat. 1923-ban jelent meg a Hajnali harangszó című kötetem, mely azóta 2000 példányban elfogyott. Jó kritikák fogadták. Egy évre rá a berlini Voggenreiter Verlag kiadta Rabszolgák énekelnek című könyvemet, melyből egy év alatt három kiadást nyomtak.

– Mióta ír?

– Kisgyerekkorom óta, de sohase túlzott ambícióval.

– Milyen irányhoz tartozónak vallja magát?

– Irányhoz tartozónak nem vallom magamat. Költészetem témás költészet, mely az életre fontos. A művészet épp oly tényező, mint a vallás, vagy a szocializmus. Életbevágó, életre ható költészet

kell, nem hideg formalizmus. A költészet ne csak gyönyörködtessen, de hasson is reánk. Az, hogy csak egyes lapokba írok, nem jelenti hogy irányhoz tartozom. Ez csupán kényelmi szempont. Elveimmel nem ellenkezik bárminő lapba írni.

– Sokan hibáztatják, hogy nincs irredenta költészet, mint Végvárinak, vagy a többieknek.

– Határozottan írja meg, kérem, hogy nem tartom magamat irredenta költőnek. Ez nem költészet ma már, ez alsóbbrendű műfaj.

– A legkönnyebb út az érvényesülésre, – vetem közbe.

– Igen, a közönség könnyzacskóival játszani. Akármelyik versenyben van annyi magyar érzés, mint ezekben. Olvassa csak el a «Szétszóródás után»-t.

– Befejezettnek látja-e költői fejlődését tartalomban és formában?

– Nem. Állandóan fejlődöm. Öntudatlanul új tartalmat és új formákat keresek. A tartalom állandóan változó, a költészetem sokhúrú költészet. Nem zárkózom el az élettől a fehér elefántcsonttoronyba, az élet problémáit élem. Minden jelenségét ismerem és témám örökké van.

– Legkedvesebb magyar írói?

– Ady és Szabó Dezső. Utóbbinak Napló és elbeszélések kötetét talán még Adynál is jobban szeretem.

– Verhaeren, Werfel, Richárd Dehmel. Általában a robusztus egyéniségeket szeretem, Rilket például nem bírom, túlságosan finom.

– Mi a véleménye a jelen magyar költészetéről?

– Nem vagyok elég tájékozott, hogy válaszolhassak.

– Céljai?

– Céljaim? A kiadóm új könyvemet akarja kiadni karácsonyra. Ötven verse már megvan.

– A címe?

– «Legényesen», de ez még az utolsó percig bizonytalan.

– Nem ütközik-e néha össze Főtisztelendő úrban a költő a pappal?

– Nyugodtan mondhatom, hogy most már nem. Mindent meg tudok írni, mert megvan hozzá az idealizmusom.

– Az elszakított területek irodalma?

– Erdély irodalma erős és friss, ami nagyon jelentőssé teszi. A Felvidéken irodalom nincs, csak íróink vannak. Összmunka hiányzik, mert nincs lapunk. Vajúdik valami, nagyon akarják a lapot, egy év múlva talán már meg lesz. Én magam állandóan sokat szavalok a Felvidéken. Tavaly húsz szerzői estem volt, Munkáctól Prágáig, sőt Berlinben is.

A szorosán vett interjút befejeztük. Elbeszélgetünk. Sok most is a dolga, kevés az ideje. Tegnap Szombathelyen adott elő, ma Gödöllőre utazik és a hét végén már otthon akar lenni Nagykaposon, hívei körében.

Virágh Ferenc.”

Nemes Zsoldos Béla ungvári születésű, Nyíregyházára áttelepült személyt a „Kárpáti Napló” volt szerkesztőjét, 1925-ben, Szegeden a Ferenc József Tudományegyetemen az államtudományok, 1927-ben a jogtudományok doktorává avatták. 1937-ben nyíregyháziként és honvéd főhadnagyként, hadbíróként tartották számon. Több cikkel is jelentkezett a Nyírvidéken. Ezek egyike a Mécs Lászlóról írt dolgozata. (TS)

„Helyesen állapítja meg Szabó Dezső, hogy a magyarságot darabokra törő katasztrófa határozottan termékenyebb hatással volt az elszakított részek magyarjaira, mint a csonka országra. A nagy tragédia – írja – meglökte, felszántotta őket, életre hívott bennük minden rejtett csirát. Ma, a magyarság az elszakított részek magyarjainak pszihéjéből él.”⁹¹

„Mécs László.”⁹²

Írta: Dr. Zsoldos Béla.

I.

»Vesztett népem veszett földje« lánglelkű, robosztus erejű költője: Mécs László – akiben e sorok írója kedves földijét és régi jó ismerősét tisztelheti – a közeli napokban Nyíregyházára jön szerzői matinéja megtartására.

Végre egy igazi tehetség ebben a vigasztalan középszerúségben! Végre egy valódi ünnep a bankettekbe, tósztokba fulladó sok álünneptől után! Végre egy érték, akiről valóban illik, kell, muszáj dicshimnuszokat zengeni!...

Nemrégiben tette szóvá a Turáni Kör kiváló titkára, hogy megszállott területi testvéreinkkel nem keressük a szellemi kapcsolatot. Vagy lemondóak, rezignáltak és a teljes reménytelenség tétlenségébe süllyedünk vagy az idő jótékony hatásától várunk mindent, anélkül, hogy mi tennénk valamit.

Azaz hogy mégis: ma spanyol est vetített képekkel, holnap beduin és mohamedán-est, melven állítólag az egyiptomi kalifa is megjelenik azt mutatják: keresünk mi kapcsolatokat – csak nem elszakított véreinkkel. Különösen azokról egészen elfeledkeztünk. Mily roppant fontos pedig, hogy a szálak sohasem szakadjanak el az öt hazába rekesztett magyarok között... Ha már a kassai iskolagyermek nem tud Aranyról, Petőfiről legalább a csonka hazában illene tudni a felvidéki nagy magyar költőkről, írókról.

⁹¹ Zsoldos Béla: Utazás hazafelé. Nyírvidék, 1925. márc. 19. 2.

⁹² Nyírvidék, 1927. febr. 24.

A Felvidék elveszett. Erdei, bányái idegeneknek ontják kincseiket. de a föld, az áldott felvidéki humusz még nekünk termi ki magából a nagy lángelméket, a Mécs Lászlókat, Márai Sándorokat.

Mikor legsötétebb volt a Kárpátok alján a magyar éccaka, kigyulladt egy Isteni Mécs a komor ormok felett s aranyfényű vigasztaló világosság áradt a virrasztó testvérek felé és már könnyebben várják a nagy magyar hajnal hasadását....

Mécs László az elnyomott magyar lelkek jajkiáltója, ihletett szavú apostola, vigasztalója. Küldetése van az Istentől és versei kinyilatkoztatás szerű írások. Minden magyarok balsorsát sajgó sóhaja, jobb jövőt jajgó óhaja.

..... Jön, kezében fáklya és fölveri a sebnyaló vadat,
Fásultság fáit fáklyatűz felgyújtja, lángol erejük
s e fény olyan már, mint a viradat....

Elég volt az éccakából,
álmodjunk már hajnalt végre
Milliónyi kakas toroka! kurjants hajnalt! hívogass!
Minden szívből, piros szívből kukorékold fel az égre
Minden vándort útra külgy és minden csirát szólogass
Kongatom piros harangom, ifjú szívem kongatom,
Kisharang az én harangom, ám ha rája rezonálna
Minden szív és összekongna: úgy megnőne szózatom
Mint a végítélet holtat létre keltő harsonája....

A »Hajnali Harangszó« első verses kötete, mely tartalma, mélysége és színes, szuggesztív kifejező ereje által Mécs reprezentatív és a jelenkori magyar líra egyik legjelentősebb alkotása. Verseinek témája, elgondolása, ahogy a témát megfogja, kidolgozza, tiszta magyarsága, rímeinek muzsikusságsága csengő-bongása régi nagy költőinkre emlékeztet. Az a különös báj, sajátos íz és zamat pedig, amely minden egyes verséből felénk árad, képeinek, hasonlatainak szépsége és pompás újszerűsége – nemcsak az elvont gondolkodás, hanem a művészi reagálás területén is – a mai költők első sorába helyezi.

Drága jó tanítómesteremmel Szabó Dezsővel több ízben volt alkalmam beszélni Mécs Lászlóról. Mindig a legmelegebb dicséret hangján nyilatkozott róla. Igazi, nagy tehetség, ismeri el – sőt az ismeri fel is az igazi nagy tehetségeket. A »Hajnali Harangszóról« következő a kritikája:

Az a katasztrófa, mely darabokra törte a történelmi Magyarországot, határozottan termékenyebb hatással volt az elszakított részek magyarjaira, mint a nekünk maradt csonka országra. A nagy

tragédia meglökte, felszántotta őket, életre hívott bennük minden rejtett csirát. Ma a magyarság az elszakadt részek magyarjainak pszichéjében él.

Mécs László verses kötete tagadhatatlanul erős ígéret, erősebb, mint bármelyik pesti költőé, akik az Ady generáció (Kosztolányi, Tóth Árpád, Juhász, Babits) után jöttek. Az élet gazdag, sokölelésű szeretete ad valami fiatalosan dus színezetet ezeknek a verseknek. Rengeteg forma, ritmus, szó és kép áll rendelkezésére. Így elérkezett a művészet első nagy stációjához, amikor a költőnek minden emberi hang számára van húrja. Még csak egy nagy szenvedésre, vagy egy nagy szenvedélyre van szüksége, hogy a meglévő pompás formákba és gazdagon bimbózó szavakba vért, könnyet jajgató és ujjongó emberi szívet kergessen. Mécs László előtt még nagy és szép fejlődés áll...

Mint érdekes adatot feljegyzem: a költő fiatal katolikus pap. De költészete a lehető legkevésbé sem papos, anélkül, hogy ízléstelenül anti-papos volna.

Második verseskötete: »Rabszolgák énekelnek« Erről, valamint a most megjelent »Vigasztaló« című verseskötetéről szólva, mindenekelőtt dicséretes az a szándék, amely ma oly kevés íróban, költőben van meg, amely nélkül pedig nincs művészet és művész: felszívni az otthoni talaj minden ősi áldását és megtermékenyülni a világ minden gondolatáramával.”

„Mécs László.”⁹³

Irta: Dr. Zsoldos Béla.

II.

Aki a Felvidéken csak egy kis ideig élt is, tudja milyen nehéz annak, aki ott született, elszakadni onnan. Nem hiába meséket és balladákat szülő föld az! Varázslat van a hegyekben, bűvölet van az erdőkben, babonázó erő a vizekben és édes démoniség a levegőben... A felvidéki író sorsához tartozik, hogy sehol se oly igaz Vörösmarty sora: itt élned, halnod kell.

Oly meleg, harmatos, hajnali frissességű a leirt szülőföld világa, meleg realizmussal festett eleven alakjai, hogy szinte visszahozza felénk az elveszett édes tájakat. Valósággal megcsapja arcunk a jó otthoni levegő.

Csaknem valamennyi versében van irredenta gondolat. De nem az émelygős, frázisos rikító irredentáskodás ez, hanem merész haragra horkanás Trianon ellen és dacos égrekiáltása a magyar igazságnak.

Mintha a bezárt magyar lélek ősfelkiáltása volna a „Turáni Torzó” című verse:

Álmomban :

a Vihorlát gerincére ülök néha,

⁹³ Nyírvidék, 1927. febr. 25.

mint öreg pásztor a nagyobbacska vakondtúrásra.

Mint öreg pásztor az elveszett nyáj után:

úgy búsulok én ...

A lábaim a Tiszáig érnek,

a vállaim a felhőkön felül vannak:

úgy búsulok én . . .

Magyar századok fájnak bennem :

fél oldalam ötszáz éves, másik féloldalam ötszáz éves,

fehéren hosszúra nőtt a szakállam is,

(lent azt hiszik, felhő kerekedett a Vihorláton)

igy búsulok én . . .

Jobb vállamra repül a Nap, hogy vigasztaljon, hiába!

Bal vállamra repül a Hold, hogy vigasztaljon,

hiába!

Kalapomra szállnak a csillagok,

belepik kalapom fekete rozsmaringját,

belepik botomat, mint valami gyémánt zúzvara,

hiába!

Három színű szivárvány karikába áll fejem köré,

mint szentek feje köré a gloriola,

hiába !

A Hortobágyról délibábok repülnek felém,

mint tarka, mesebeli madarak,

vígaszos dalt dalolnak a tarka papagályok,

hiába!

Én csak nézek dél felé és döng a szívemtől a mellem . . .

Nehéz az én bánatom, mint a vízözön viharfelhői . . .

Néha mellém ül Michel Angelo s így szólok hozzá:

hallom, hogy a Vatikánban hetekig néztél egy csonka szobrot,
méregetted derekát s így alkottad meg hősi szobraidat!

Nézd ezt a titáni turáni torzót; görcsösen görnyed a dereka,
fájdalom-hegyet dobott rá egy örült, gigászi Kinizsi. . .

Oszlopos lábai magyar mennyboltot tartottak,

Szétvetett lábai alatt folyt a Duna, Tisza,

Néha aranyat,
néha virágot,
néha vért sodorva . . .
Oszlopos lábait levágták kegyetlen!
vissza tudnád-e álmodni?
Fél karjával ölelte Keletet, fél karjával Nyugatot,
fél karjával kardot fogott, fél karjával ekét,
fél karjára mese-madarak szálltak Keletről,
fél karjával könyvekkel etette éhes agyvelejét. . .
Két karját kitepték tövestől:
vissza tudnád-e álmodni ?
Fejét is levágták!
Pedig félszeme kék volt, mint az Adria,
félszeme zöld volt, mint a Kárpátok:
vissza tudnád-e álmodni? »
Csak a szive dolgozik, döngeti derekát rémesen,
szeretné szétkalapálni a turáni torzót. . .

Oh, szép hazám, életem végtelen szerelme és te Felvidék; egyetlen nagy zokogásom ... írtak-e szentebb sorokat fájdalmandról ?!

Tavaly nyáron néhány neves ungi család nyaralt a Sóstón. Egy napon új vendég érkezett odaátról egy ősz főpap személyében, aki magával hozta Mécs legújabb akkori versét, a „Turáni Torzó”-t. Felejthetetlen jelenet volt. Az áldott, galamblelkű főpap valami szent ihlettel mély remegő hangján elszavalta a magával hozott magyar imádságot és mi, – néhány apadt álmú, csüggedt reményű magyar – könnyekig meghatva állottunk körülötte.

Nagy esdeklésemre ideadta a verset. Másnap szaladtam a „Nyírvidék” szerkesztőségébe. Kértem, tegyék közzé, hadd vigasztalja meg többi magyar testvéreimet is.

És most – dicséret és köszönet a Szociális Misszió Társulatnak a meghívásért – abban a boldog helyzetben lehetünk nemsokára, hogy személyesen is láthatjuk Mécs László hatalmas, heroikus alakját, ifjú szép arcát, meleg, nagy szemöldök-szirmú szemeit s hallhatjuk hangja érces zengését.

Jer Mécs László, hozz egy kis jó ungi levegőt, hozzá – ha egy parányit is – Kassából, Ungvárból nekünk.

Várunk, régen áhítunk bús magyar sorsunk siratója, jobb jövőt álmodó poéta-prófétája. Jer és harsogjon be szavad a dermedés csendjébe, hadd hallják meg a szűk haza határain messze túl, mindenütt, hol csak magyarok élnek, vívódnak és remélnek valahol a világon. Jer és hozz enyhülést

minden fájó szívnek és nyújts vigaszt minden magyar bánatra. Hogy könnyebb legyen a könny,
enyhébb a bánat, erősebb a remény...

Testvér! Dalolj! A Kárpát visszacsengje
bátorszavú, drága magyar dalod!
Aki hallotta, soha ne felejtse...
... És az a sok uzsoki halott
a sírjában is felérezzen rája,
hogy felette a magyar dal virraszt . . .
Lobogjon lelked, mint az őszi máglya
és gyűjtson bennük reményt és vigaszt...
Reggelt ér az,
ki dal mellett virraszt!”

Tartallyné Stima Ilona (Oros, 1890. okt. 28. – Nyíregyháza, 1980. aug. 12.) Író. Férje egy görögkatolikus pap, akivel 1909-től 1922-ig élt Sáros megyében. Írt az Eperjes c. lapba. állandó munkatársa volt a kassai Esti Újságnak. 1922-ben áttelepültek Magyarországra. 44 éven át Nagydoboson éltek. Írásai (versei, novellái) a Nyírvidékben és több fővárosi lapban jelentek meg. Több önálló regénye és egy verseskötete jelent meg 1925 és 1991 között. (TS)

„Reflexiók”⁹⁴

„Az Értől az óceánig”. – Megcáfolt a Sors. – Itt vannak a vadlibák! – Tavasz van!

Hiába nem akarnám, mindég elém kéklík a Tarcza frissen futó vize, amint siet, siet, hogy a hegyhabzó kristály-csermelyeit, a szakadékok apró erecskéit, hús források zengő vizét vigye, vigye... egészen az Óceánig. Minden vizek vágya, a hatalmas Óceán, az örök ölelkezés, a végtelenbe kapcsolódás, mely miatt siet, egyre siet. Hiába fürdik benne hófehér hattyú, hiába hintázik fölötté virágos ág, hiába mártja belé fehér kezét valaki, hiába hullanak keserű könnyek fölötté, hiába csendül édes kacaj: a hullámok meg nem állanak bámulni, illatot lehelni, kezeket ölelni, hattyút ringatni, ők csak mennek egyre, mennek a végtelen vágy szárnyaiba kapaszkodva, a végtelen vizekbe hullani. Inkább viszik, sodorják magukkal, ha valami beléjük téved s önenergiájából nem bír elszakadni a hullámok sodrától.

Ó, mi kis forrásaink, szívünk forrásai, eget, földet, virágot, madarat, emberarcot tükröztetve elindultak egykor, ő és én és többen... Rejtelmes partok, csillogó sziklák, áthághatatlan meredek tornyosodtak elénk untalan, legyőző kedvünk, energiánk forró kapcsolódással egyre vájta medrét a végtelen, halhatatlan tengerfelé...

A kassai Esti Újságban, a magam szerény munkái mellett láttam egy nevet: *Mécs László!*

Indultunk az Óceán felé.

Törtetve, meg nem állva, akadályokon át sietünk azóta.

Ő férfi: zeneszerszámja erőteljesebb; pegazusa: merészebb; ifjúsága: egyedülvalóbb; szárnyai: szabadabbak; elém lendült s hátra sem nézve, meg sem pihenve siet a cél felé, hogy elérjen: «Az értől – az Óceánig».

Az Esti Újság felelős szerkesztőjével, dr. Sziklay Ferencsel és feleségével beszélgettünk Róla. Meglepett, mikor mondták, hogy ki. A kor szelleme és szava benn a kolostorban? Az Élet nagy áradása onnan indulhat? Ez a természet mechanizmusa: kiforr és felszínre vetítőeik, ami van, hogy megmutassa, hogy kifejezze önmagát.

Most azért írok Róla, mert véletlenül a Nyírvidék tördelője jóvoltából újra egymás mellé került a nevünk. A folyó nagy ívet irt le, visszakanyarodott szeszélyes útjában s egy pillanatra a patak mellé került, hogy egy merész kanyarulattal újra tovább siessen. A nagy, dübörgő vers s a kroki a Faluról,

⁹⁴ Nyírvidék, 1927. márc. 18.

ahol nem történik semmi. Vajon Mécs László vissza emlékszik-e az Esti Újság «Fregoli»-jára? Alig hiszem. Otthagytam a Felvidéket, a lelkes kis írógárdát, küzdelmünket a magyarságunkért, vágyó imadását a szent Földnek, mely lelkünk egész odaadását kívánta. Itt nincs az az örök álmódás örök hit, örök szomjúság; «itt» nincs a fanatikus irredenták tömege, ami «ott» megvan! Itt reálisabb, a mindennapi élet ízében alig észrevehető s csak egyesek lelkéből sugárzó örök vajúdás. Ott mindenki életében: Élet; álmában: álom; szívében: szív; lelkében: lélek; vérében: vér: a nagy magyar jövő! Kiséri lépteiket, mellettük ül a templomban, velük imádkozik, mindenütt, minden időben velük van: a Várakozás, a Bizakodás s a Hit feltámadásunkban.

Ő most is ott él közöttük. Szárnyai csuda erősek; Szíve: nagy; szív, Lelke: sok lélek összesége. Zengő, zúgó áradással siet a nagy Óceánba.

*

Apropó! Az előbb a Faluról szóltam, mely megjelent a Nyírvidékben. Kis kroki volt a csöndről és a nem történésről, ami a falunkat jellemzi. S az Élet, ez a nagy bohóc egy bukfencet vetett s kiszórta százujjú markából a szenzációt, melytől megsápadt a kis falu, suttogott és titokzatos arcot öltött. A kapuk előtt, a lombtalan akácok mellett piros kötényük alá rejtett kézzel, kíváncsian lobbantották tekintetüket a lányok, asszonyok a falu vége felé: onnan hozzák a halottat. Hozzák a nagy híd alól, ahol egész éjszakát töltött földre borult arccal. Fején lőtt seb, mellette revolver és hátrahagyott levél, mely az asszonyhoz szól, akit szeretett, s akiért meghalt.

Én nem akartam kihívni a Sorsot ellened kis falu! S mégis!... Öreg Borcsa néni homokszínű szeme hidegesen tekint a halottvivő szekér felé: Isten rendelése... Az ördög játéka, mondják mások s a furcsa és ellentétes vélemények egészen jól megférnek egymás mellett. Öreg Borcsa néninek, itt a kis faluban százujjú kezével nagyon belemarkolt az Élet a szívébe: megölték a kisebbik fiát, a másik a háborúban esett el, lányát a villám sújtotta s még sok minden érte öreg Borcsa nénit, azért néz olyan hidegen a homok színű szemével, mert nagyon hozzá szokott, hogy «vár bennünket a föld!»

*

A vadlibák megjöttek s hallatják ujjongásukat esténként. A bukó nap visszamosolyog reájuk s a táj zöld foltokat mutogat szürke ruháján. Minden készülődik a tavaszba s a rügyek rejtekében érik a fák zöld ruhája is. Egyszer csak, egy reggelre kibomlik s a virágvasárnapi harangszót rájuk leheli a szellő. Mily édesen megborzongnak s terhes teltségüket lassan és óvatosan virágokká duzzasztják.

Tavas... Nyár... s most ne tovább, csak készülődjön, csak érjen, csak forrjon, zengjen minden: Isten arcának tükre.

Tartallyné Stima Ilona.”

„Decentralizációs törekvések a magyar irodalomban.”⁹⁵

Budapest: szent föld, szív és lélek; egyedülvaló fórum, ahol az elhivatottakat fölavathatják. Mégis vannak lenyűgözött Erők, melyek nem akarják elismerni a fórum mindenhatóságát s összecsurgatják friss piros vérüket s a szent edényben lobogó vér fényénél láttatni akarják eredeti arcukat...

Ők azok. akik felveszik a küzdelmet, hogy decentralizálják a magyar irodalmat.

A vidéknek más az arca és a lelke s mikor Pestre ér, már belevegyül annak zsongása, valamiben hasonlítani kezd – akar is hasonlítani – a többiekhez, a divathoz, a levegőhöz, a kávéházak csilláros éjszakáihoz; ellentétben azzal a másikkal, melyet elhagyott. A friss földből fakadó energiák szállnak síkra, hogy megmutassák: Nem erről akarok írni! Reminiszcenciák zsonganak felém, mert átéltem egyszer, benne voltam egy »nagy akarás« szívében.

Mikor elszakadtunk ... elszakították a Felvidéket...

Csupa daltalan, élettelen élet, százszorosan szívbe vágó szomorúság volt az életünk. Talán nem kell semmi? –

Dehogy! Élünk! Vagyunk!

S a nyomda ontotta az újságot, új gépek érkeztek, a tollak hegyéből kibuggyant sírások helyett előfénylő akarásunk, s egyszerre egy nagy örömszó szárnyalta be szűkre szabott, bezárt világunkat:

Decentralizáljuk az irodalmat! Régen hangoztatjuk, de most, hogy Pestről hírt is alig hallunk, kell, hogy magunk teremtsük meg azt, amit eddig Pesttől kaptunk.

A decentralizáció jegyében született meg Kassán az » Új Élet« című lap. A lap hasábjain csupa modern ifjú titánok nevei jelentek meg. – Nagyszerű válogatott munkák, esszéi a Felvidék irodalmi termékének. Régi feljegyzéseim elvesztek, így csak visszaemlékezésből tudom a neveket, akik ott szerepeltek: Falu Tamás, Szemerecsányi Anna, (most az »Az Est« belső munkatársa) br. Szepessy Miksa, Vécsey Zoltán, (Özséb) Jankovich Lujza, Tamás Mihály, Kassák Lajos s még többen, akik közül azóta páran Pesten »beérkeztek« – Szerény munkáim közül is megjelent egy pár...

Mig egyszer csak elfogyott a – pénz !

Csődje a decentralizációnak?

Kevesen vagyunk?

Talán ez volt a baj. A tisztviselők még mindég »menekültek«, nem értek rá a magyar literatúrával törődni, akik ott maradtak, azok sem lelték helyüket, nagy nyugtalanság tépte-marta a lelkeket.

De, hiszen ... lám, Németországban is megvan minden nagyobb város irodalmi köre, külön szív, külön lélek, mely nem Berlinton szívja a vért, hanem lüktet a saját, nagyszerű rugalmasságában. A tehetségek nem rohannak Berlinbe, hanem kibontják szárnyukat s repülnek a művészet szent nevében és oly magasan, hogy nemcsak Németország, de a külföld is megismeri őket.

⁹⁵ Nyírvidék, 1927. dec. 18.

A decentralizáció tehát tovább fűtötte a kedélyeket s a posta újra egy csinos külsejű szépirodalmi lapot hozott... »Tavaszk« !

Szerkeszti : Szeredai Gruber Károly.

Á lap egészen más »ízű« volt, mint az »Új Élet«. írói is mások, dr. Sziklay Ferenc szólított fel, hogy írjak a lapnak. Szívesen vettek. – Nem voltam híve az »irány« irodalomnak, egyéni hangot pengettem s ez nem ellenkezhetett egy lap intenciójával sem.

A lap több munkatársával levelet is váltottam, csodálatosképen mégsem bírok visszaemlékezni az írók neveire, kik Szeredai Gruber köré csoportosultak. A lap Pozsonyban jelent meg s nem volt hosszabb életű, mint a másik. Azonban a decentralizáció mégis sikerült. Éppen úgy, mint Erdélyben, él és lélekzik a magyar irodalom a Felvidéken is neves írók dolgoznak az új »egységben«, Mécs László és társai lobogtatják nagyszerű energiájukat a tehetség csodálatos varázsával.

Törekvéseinkben fáradhatatlanok vagyunk, és azt hiszem, elérkezett az idő, mikor e törekvéseket megérti a nagy közönség is. Mintahogy mindenütt él az olvasó, éljen mindenütt az eleven, magyar irodalom is.

Tartallyné Stima Ilona.”

„Beszélgetés Mécs Lászlóval

Királyhelmeceken a plébánián. – A kritikusokról. – Aki nem kapott kiadót az első kötetére. – Aki keresetének 20 százalékát költi a maga céljaira. – A harmadosztályú utas. Intim dolgok Írókról. — „A viszontlátásra Nyíregyházán!”⁹⁶

Andreánszky István (Mezőlaborc, 1911. jún. 14. – Brüsszel, 1989. okt. 12.): újságíró. A Tiszántúli Népszava, az SZDP debreceni napilapja felelős szerk.-je 1945. máj.-júl.-ban, majd bp.-i napi lapoknál dolgozott. 1946-ban politikai okokból letartóztatták. Miután 1948-ban kizárták az SZDP-ből, külföldre menekült és Belgiumban telepedett le. Keresztény nemzeti alapon álló szervezetet alapított Független Magy. Szocialista Mozgalom néven. Kiadta és szerk. 1950–57-ben Brüsszelben a Fáklya, szerk. 1961–63-ban a Szocialista Élet c. lapot. – F. m. A magyar dolgozók vívmányainak és a demokratikus jogoknak a védelméért, biztosításáért és fejlesztéséért (társszerző, 1972).

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/a-a-744F8/andreanszky-istvan-74622/>

Megy a vonat nem messze az ideiglenes cseh határtól. A vonat ringása és a meleg álomba ringatott. A kalauz az acéljegylyukasztójával tiszteleg, és csehül mondja: Rögtön itt van Perbenyik. A túlfűtött kupében a szabályozókészülék meleget mutat. Kinézek az ablakon. Sápadt téli ég. Öltözöm. A vonat a váltókon dübörög és kisvártatva egy hatalmas zökkenéssel megáll. Az állomás épületén, a homlokzaton nagy öles betűkkel egy magyarról csehre kitekert község neve: Perbenik. Egy betűt elsikkasztottak. Néhány felszálló utas fejvesztve keresi kocsiját. Kiszállok és autóbuszba ülök. Kis városka a hegyoldalon: Királyhelmece. Egy téren kiszállok és találomra megyek a katolikus templom irányába. Egy töpörödött öregasszony megy előttem.

– Jónapot! Kérem a Mécs tisztelendő úr merre lakik?

– Ott, ahol az a barna rácsú fakapu van. Abban a házban. Különben arra megyek én is, megmutatom. – És minden további nélkül belekezd: – Áldott egy jó ember a mi tisztelendő urunk. Mindenkin segít és sok szegény gyereket taníttat a gimnáziumokban. És mindig harmadik osztályon utazik, mint a magunkfajta szegény ember.

Bemegyek a kapun. Csontkeménnyé fagyott homokos udvar. Dróttal elkerített halott virágoskert. A ház falán madáretetők. Benyitok. Egy éltes úrinő nyit a zajra jobbról ajtót. – A tisztelendő urat keresi? Éppen itthon van. Mindjárt szólok neki.

Pár pillanat és jön Mécs fehér reverendában. Köszöntjük egymást és bevezet a dolgozószobájába. Leülünk.

– Barátságos dolgozószoba – jegyzem meg.

⁹⁶ Nyírvidék, 1932. febr. 28.

Az ablaknál íróasztal, megrakva könyvekkel, képekkel, levélnehezékekkel. A falnál, végig, majdnem mennyezetig érő könyvállvány megrakva temérdek sok könyvvel. A kályhánál sezlön; fölötte rámákban sok-sok vizitkép: írók, költők, művészek. Középen nagy fekete rámában Ady beteges arca.

– Hogy barátságos dolgozószobám van? – ismétli Mécs. – Igen, egyszerű. Ez az asztal – és rámutat a szoba közepén álló nagy diófa asztalra, amelyiknél ülünk – még az apámtól maradt rám. Az az íróasztal, meg a székek is. Még azokat a kalitkákat is odahazulról hoztam. Megfordulok. A falon kalitkákból színes madárkák.

– Nagyon szeretem őket. – Feláll és kinyitja az egyik kalicka ajtaját, Egy stiglicnc rászáll a vállára. – Olyan kedves. Mécs mosolyog. Szőke haja a homlokára borul. Leülünk vissza az asztalhoz és felhozom a legutóbbi verskötetét, az Üveglegendát, amelyet a sajtó lehurrogott, de a közönség osztatlan és általános tetszéssel fogadott. – Én elhiszem, hogy voltak benne gyenge versek. Kárpáti Aurél kritikája a Nyugatban elfogult volt, – mondja Mécs.

– Mert tegyük fel gyengék a versek. De kérdem én: Vörömarthynak hány Vén cigánya van, Adynak hány Vér és Arany kötete van? Miden írónak van gyenge munkája az erős írások mellett. – Érdekes, – mondom –, hogy annak a költőnek, akit az irodalmi lapokban és szalonokban a sárga agyagig levágnak, annak a közönségnél általános sikere van. Érdekes eset. – Nem voltam több 26 évesnél – beszéli Mécs –, amikor megjelent Ungváron a saját költségemen kiadott Hajnali harangszó. A kötetemre nem kaptam kiadót, egy évig hevert a Szent István Társulatnál. Nem adták ki, így adtam ki Ungváron. Két hét alatt szétkapkodták az első kiadást. Siker. És máris befutottam. Ha netalán a Szent István Társulat kiadta volna a kötetet, most talán a padláson porosodnának. Azután jöttek a felolvasó körutak Berlintől Ungvárig. Igen, hogy visszatérjek rá, Fábry Zoltánt ismeri, az Út kultúrpolitikai folyóirat szerkesztőjét. Hát Fábry Zoltán, akitől leveleket tudnék mutatni és az elismerő kritikák özönét, a »Századunk«-ban azt írja, hogy ideje a Mécs-bálványt ledönteni. Fábry Zoltán alig egy éve, hogy a legszélsőségesebb kommunista lett, azóta minden polgári író levág. Pedig az én tömegáhitatom diadalmasabb, mert az én világnézetem mögött nem Marx, hanem

Krisztus

van. Mig ők szédítenek, addig én cselekszem. Amit most mondok, nehogy megírja, – szakítja félbe a beszédet Mécs – a keresetem 20 százalékát költöm csak magadra. Tanítatok szegény gyermekeket, és ahogy birok, segíték a nyomorgókon.

(Én megírtam, pedig tudom, ha legközelebb találkozunk, mégpedig Nyíregyházán, meghúzza érte a fületem, de nem bírom megállani, hogy meg ne írjam. Olyan szép. Olyan ritka. Kivált itt nálunk Magyarországon az álláshalmozók Eldorádójában.)

– Marx megbukott, mert a tömegnek csak a cselekvés imponál, a gondolat hatástalan.

Gondolom, hogy feltartóztatom, vagy már alkalmatlan vagyok, felállok és búcsúzom: – A viszontlátásra Nyíregyházán! – és kikísér. Közben megkér, hogy adjam át Pesten Féjja Gézának üdvözlését.

Mécs: a költő, az ifjúság, a szív, a remény, a lelkesedés. A legnagyobb élő magyar költő, akinek sikere is van.

Mi is a siker. Thomas Mann a Nobel-díjas német író azt mondja: »A siker az a tudat, hogy pusztán létezésemmel nyomást gyakorolok magam körül az Élet mozdulataira.» Akkor és tényleg Mécsnek sikere is van. Mécs mély emberi húrokat penget. Mécs erős, színes, megnyerő, igaz, tehetséges. És minden kötetében friss. A Pesti Naplóban és a Prágai Magyar Hírlapban minden vasárnapi számban, sokan, nagyon sokan, mindig többen olvassák és várják a Mécs verseket.

Andreánszky István”

„Emlékezés Mécs Lászlóra⁹⁷

Írta: Gróf Sennyey Gézané.

Mécs Lászlót hallani és látni felejthetetlen élmény, amivel szemben eltörpül minden. Megkapó szavai, nagyszerű előadása, remek megjelenése oly hatással van a hallgatókra, annyira magas szárnyalásba viszi fel közönségének lelkét, hogy előadásának végén szinte fájoan hat visszaesni a mindennapi életbe. Azok a benyomások, amelyeket Mécs László versei belénk vésnek, hosszú időre nagyszerű kincsként töltik be egész lelki világukat. – Lelkünkől nagyszerű érzelmeket kelt ki az ő napsütése, valósággal megszentel bennünket az ő érzéseinek, gondolatainak tiszta magassága.

Pedig nem veti meg az életet. Nem zárkózik el az élet ezer apró jelensége elől. Csak éppen az a szempont, amelyből nézi őket, az adja meg annak a nagyszerű hatásnak titkát, annak a csodálatosan tiszta életszemléletnek lényegét, amellyel Mécs a földet, a földi életet nézi.

Nem veti meg a szerelmet, az élet ezer apró illúzióját, de mindig egy cél felé tör: a teremtményekben Istent szeretni.

Az Istent szeretni és komolyan, tisztán venni az életet, amire ma óriási szükség van. A lelki zűrzavarban tévelygő emberek előtt megnyitja az utat, megmutatja a módot, hogy hogy lehet mindenkiből a lélek kiralyfia. Ő segít kimosni a salakból azt, az aranyat, ami minden emberei lélekben ott rejtőzik.

Egy híres filozófus azt mondja: nincs több oly messze út, mint egyik lélektől a másikig. A testvér sem érti meg a testvérét, a férj sem a feleségét, mert minden lélek magányosan, egyedül van. De Mécs a nagy piros szívben, az emberszeretben megépíti azt a hidat, amely az egész emberiség lelki világát megérteti egymással. Hibáinkra mintha fátyolt boritana az ő megbocsátó, megértő szíve.

Azt hittem, túl vagyok már az elérékenyülés korszakán. Nem indít meg többé semmi érzegős dal, vagy hangulat. Elteszem, elraktározom érző képességeimet a mások szenvedéseinek felfogására. De Mécs László rajongó szavai újra forró könnyekre fakasztottak, hiszen ő még a követ is meg tudná mozgatni. Mozduljunk meg mi is, csoportosuljunk mi is köré, hogy nyissa fel szemeinket, kik eddig vakok voltunk az emberszeretben.

Mándok, április végén.”

⁹⁷ Nyírvidék, 1932. máj. 8.

„Mécs László édesanyja beszél a fiáról, a jólelkű, szerető szívű emberről”⁹⁸

Ezüstös hajú, szelíd tekintetű úriasszonnyal találkoztam pünkösd hétfőjén, Nyíregyházán, egy családi ünnepen. Mécs Lászlónak, a Felvidék izzó lelkű költőpapjának édesanyja volt. Templomba indult. Elkísértem útján s megkértem, beszéljen valamit a fiáról.

– Mit mondjak róla?

– Azt szeretném tudni, milyennek ismeri és látja az anya a fiát, akit a hír szárnyain már magasba vitt fel

– Az én kis fiamról szóljak? Hát igen, elmondok róla egyet-mást.

S azután megindult az ajkáról szó, ahogyan csak az anya tud beszélni a fiáról, aki az ő szemében nem költő, nem pap és nem híres ember, hanem elsősorban gyermek, jó fiu.

– Négy gyermekem volt. László fiam a negyedik gyermek volt. Mikor megszületett, a nővérem egy imakönyvet tett a kisgyermek kezébe s azt mondotta, hogy ebből a fiúból pap lesz. Pap is lett belőle. Jólelkű, szorgalmas fiú volt mindig. Kassán járt a premonstreieknél gimnáziumba. Jól emlékszem, a negyedik osztályba járt, amikor az első költeménye megjelent. És amikor a felsőbb osztályokba került, ő lett az ifjúsági önképzőkör vezetője.

– Papi hivatását a legnagyobb szeretettel tölti be. Mindenkin szeretne segíteni. Ha pénze van, s szegény ember kopogtat be nála, az utolsó fillérjét is odaadja. Négy évvel ezelőtt halt meg az én jó uram. Akkor Laci fiamhoz költöztem Helmece. Sokszor megtörténik, hogy pénzt kér tőlem a szegények részére. Mondottam is neki nem egyszer. édes fiam, ha te a fizetésedet, én pedig a nyugdíjamat odaadom, miből fogunk élni?

– Igazi pap a fiam. Nincs előtte különbség ember és ember között. A szegény ember esküvőjén is éppúgy részt vesz, mint a gazdagén. Együtt örül, és együtt szomorkodik mindenkivel.

És ahogyan haladunk egymás mellett, többször közbeszól a leánya, ellenkezik az édesanyjának túláradó szeretettől teljes szavaival. Az édesanyjának mosolygós arca tréfás komolysággal fordul leánya felé:

– Ne beszélj már. Nem rossz fiú ő. Ő az én jó kis fiam, aki nagyon szeret és én is nagyon szeretem őt.

Elváltunk. S annak a jóságtól ragyogó anyának arcán valóban ott láttam felírva, hogy akiről beszélgettünk, nem a költő-pap, hanem az ő jó kis fia volt.”

⁹⁸ Nyírvidek, 1933. jún. 8.

Szabolcsi Szemle

Sziklay László: Nemzedékek problémája a Felvidék magyarságának kultúréletében

/Mécs Lászlóra vonatkozó részletek/

„Már az Esti Újság hasábjain is feltűnt egy-két olyan név, melyek semmiképp nem érdemelték meg a dilettáns jelzőt, irodalmi szempontból túljutottak az átlagon s azóta sokszorosán bebizonyították, hogy megvan hivatottságuk a kisebbségi magyarság kulturális vezetésére. Ezek közül elsősorban Mécs Lászlót kell megemlítenünk, aki éveinek számát tekintve nem számítható az öregek közé, eszméi is messze viszik a békeidők eszmevilágában gyökeredző idősebb nemzedéktől, – de attól eltekintve, hogy nagy költői sikereivel, szavalókészségével missziót teljesített és teljesít a felvidéki magyarság életében és erős szuggesztivitásával bármilyen körülmények között is össze tudja hozni a magyar közönséget, – jelentősége éppen abban van, hogy az emberszeretet és testvéri: szociális kibékülést hirdető költészetével át tudja hidalni az ellentéteket s így a generációk ellentéteit is. Ő az, aki az idősebbek közül igen sokat (s elsősorban a barátait) a háború előtti idők eszmevilágából kizökkenti s új, friss gondolkodással tölti el. Mint fiatalember, ott volt már az öregek szervező munkájában is, s ma ott áll a húszévesek egyik alakulatának: a Prochászka-körnek az élén. Hogy itt aztán akaratlanul is szembekerült a húszévesek több más csoportjával, az nem az ő hibája, De erről majd később. Mécs László a generációs ellentéteken teljesen felül áll, jelentősége ebből a szempontból igen nagy s elvitathatatlan. Az Esti Újság munkatársai között ott találjuk Rácz Pált, a jó megfigyelő-regényíró, a Kassai Naplónál Merényi Gyulát, a fiatalon elhalt, Ady ösvényén haladó lírikust és Keller Imrét a kritikust. A „nyugatiak”: Pozsony és egyáltalán a nyugat konzervatív légkörében dolgozók: Jankovics Marcell, a polihisztor-ügyvéd, Kersék János az „öreg hegedűs.” Alapy Gyula, a tevékeny és látószemű történettudós. Sokat említhetnék még meg: ezek a fontosabbak.”⁹⁹

*

„Pedig nagy energiával kezdték. Amint kinyílt a szemük, azonnal bekapcsolódtak az öregek mentési munkálataiba. Már rögtön a cseh uralom legelején, mint fiatal gyerekeket ott találjuk őket az öregek mellett keleten és nyugaton egyaránt; Ölvedy László Pozsonyban, Mécs László, Győry Dezső, Darkó István a keleten dolgozik, menti a kultúrát. Ott vannak az öregek egyesületeiben, Toldy-körben, Kazinczy-társaságban. Egyikük-másikuk (s épp a legkevésbé nyílt szeműek, a legkevésbé

⁹⁹ Sziklay László: Nemzedékek problémája a Felvidék magyarságának kultúréletében. Szabolcsi Szemle, 1934. I. évf. 7. sz. 218.

problémát-keresők) – kritika nélkül végleg ottmarad az öregek mellett, az öregek múltat-visszasíratót ideológiájában, Mécs László az egyetlen kivételes jelenség ebben a generációban : az ő szerepe szinte egyedülálló. Erről már a múlt cikkemben megemlékeztem. Rendkívüli tehetségével, szuggesztivitásával és – főleg költői irányával: a szeretetével híd a nemzedékek között s az apák és fiúk harcában mind a két, illetőleg mind a három fél fölött áll.”¹⁰⁰

*

„A Prochászka-kör kérdése, természetesen, – ha nem is harcokat. de bizonyos feszültségeket váltott ki a szlovenszkói magyarságban. Érdekes szerep jutott itt Mécs Lászlónak osztályré Holmi 61 szül. Már előző cikkeimben is említettem, hogy szeretet-költészetével nemzedékeken fölül áll s a generációs harcban nem vesz részt, legfőlebb itt-ott a híd szerepét játssza. Most vesz először részt generációs megmozdulásban, azzal, hogy a Prochászka-körnek, mondhatnám, mecénása lesz, s nemcsak részvétellel, hanem pártfogásával is kíséri a húszéves katolikusok mozgalmát. Nem mintha a húszéves generáció megmozdulását értékelné. Ő a Prochászka körből csak annyit lát, amennyit a katolikus ember szemével láthat: a harcos katolicizmus s a szociális megújulás követelését. Ezért pártfogolja a Prochászka-kört az egész katolikus klérus is, korra való tekintet nélkül. Hogy a mozgalom a húszéves nemzedék generációs mozgalmainak egy vetülete s hogy – bizonyos fokig tudatosan csak mélyíti azt a szakadékot, mely az öregek s a fiatalok munkája között most már szinte orvosolhatatlanul tátong, sőt újabb szakadékokat teremtett: a katolikus és a nem-katolikus felekezetek között, azt nem vették észre. Mécs László költészetének vallásos-szociális tendenciája pedig nagyon megfelelt a katolikus fiatalok vallásos-szociális eszmevilágának.”¹⁰¹

¹⁰⁰ Sziklay László: Nemzedékek problémája a Felvidék magyarságának kultúréletében. Szabolcsi Szemle, 1934. II. évf. 1. sz. 19.

¹⁰¹ Sziklay László: Nemzedékek problémája a Felvidék magyarságának kultúréletében. Szabolcsi Szemle, 1934. II. évf. 2. sz. 60-61.

„Pillanatsfelvételek Mécs Lászlóról. Szlovenszkói délután.”¹⁰²

Rácz Pál (Munkács, 1888. jan. 31. – Bp., 1984. aug. 15.): író, újságíró. Szatmárnémetiben tanítóképzőt végzett. 1907-től Beregszászon, Felsőbányán, Nagybegányban, majd Ungváron tanított. 1919-ben a csehszlovák hatóságok tanítói állásából elbocsátották. 1920-ban megalapította, és 1938-ig szerk. a Kárpátaljai Magyar Hírlapot, 1921-38-ban egyidejűleg a Prágai Magyar Hírlap ruszinszkói szerk.-je volt. 1938-44-ben Ung vm. és Ungvár tanfelügyelője. 1945-47-ben a miskolci, 1947-48-ban a bp.-i tankerületi főigazgatóság tisztviselője. 1948-ban nyugalomba vonult. Regényei a két világháború közötti csehszlovákiai m. irodalom figyelemre méltó alkotásai. Naturalista ábrázolásmóddal írt elbeszéléseiben főként a társadalom számkivetettjeinek életét mutatta be. 1945 után nem jelentek meg írásai. – F. m. Bereg vármegye földrajza és történelme (iskolai vezérkönyv, Beregszász, 1910); A rongyszedő (elb., Ungvár, 1923); Furcsa emberek (elb., Ungvár, 1924); A könyvnyitó asszony (r., Berlin, 1926); A szomorú ember (r., Kassa, 1928); A bányarém (r., Kolozsvár, 1933); A gép (r., Arad, 1933); Hangyaboly (r., Arad, 1934).

/arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/r-775E4/racz-pal-77602/

Alig akad kultúremlék a magyar nyelvterületen, aki nem ismeri Mécs Lászlót. Költészetével, mellyel a kisebbségi magyarság körében tölt be, ideát is felébresztette a magyarságban azt az erkölcsi öntudatot, mely fennmaradásunknak és jövőnknek egyik legfontosabb érdeke. Sajnos, a körülmények megakadályozták, hogy a Bessenyei Kör szlovenszkói irodalmi estjén személyesen részt vegyen, szellemét Rácz Pál, a kitűnő tollú novellista fogja felidézni „Pillanatsfelvételek Mécs Lászlóról” c. írásával, mely a szombaton d. u. fél 6 órakor tartandó irodalmi délután kimagasló eseménye lesz.”

¹⁰² Nyírvidék, 1936. márc. 12.

„Aki Mécs László papköltő templomát építette”¹⁰³

Néhai Tutkovits István a múlt század 80-as éveinek ismert és számottevő építőmestere, nála tanultak és nevelkedtek néhai Tutkovits József és néhai Tutkovits János építészek és fejlesztették ki Szabolcs vármegyében, Zemplén vármegyében és ezen megyék határán jóval távolabbi vidékekre a Tutkovits építőmester cégnek jóhírnevét, szolid építkezési elvét.

Testvérei József és János, Szabolcs vármegyében, Kisvárdán 1897-től kezdték közösen tevékenységüket, később megalapítva a királyhelmecezi irodájukat is, amelynek örökét vette át Tutkovits Ferenc.

A nyíregyházi városi mérnöki hivatalnak 1920-tól 1922-ig mint tevékeny, szorgalmas tagját láttuk Tutkovits Ferencben, aki abban az időben még mint az ország legfiatalabb építőmestere már szép munkákat bonyolított le, de tanulni vágyása a nyíregyházi mérnöki hivaltól messze külföldre, Németország és Hollandiába űzte, ahol egy vasbeton mérnöki iskolában fejlesztette műszaki tudását, hogy onnan 1924. évben hazatérve, bekapcsolódjon az édesapja és nagybátyja kisvárdai és királyhelmecezi vállalataiba. Elismeréssel kell adóznunk az ezen időtől végzett nagyszámú köz és magán munkáiról, mert nagy szakismerete, lelkiismeretes pontossága már a vármegye határán túl is ismeretesek. Tervező építészek, ellenőrző szakkörök egyaránt nagyra becsülik és örömmel dolgoznak vele, mert tudják, hogy ahol ő vezeti az építkezést, ott minden szakszerűen és becsületesen lesz elkészítve.

Az utóbbi öt esztendő építkezési pangási időszakban, amikor mindenki gondterhesen várta a munkák megindítását, Tutkovits Ferenc építőmester érezve a felelősség súlyát, hogy munkásai, alkalmazottai és iparosai várják tőle a mindennapi kenyérre valót, fáradtságot nem kímélve éjjel-nappal, úton és munkában, eredményes munkásságot végzett, mert Szabolcs vármegyében a szeszgyárak hazájában, ahol a krumpli és cukorrépa a fő mezőgazdasági termék, nagyszabású szeszgyárat épített és épít jelenleg is. De a megye határain túl is, Bihar, Zemplén és Szatmár megyékben is látjuk szeszgyár, iskola és kastélyépítési munkáit.

Egyházi építkezései közül a királyhelmecezi, jelenleg csehszlovák területén levő nagygéresi templom építkezéséről kell megemlékeznünk, amelyik Mécs László papköltő, királyhelmecezi plébánosnak fiókegyháza. Most, amikor oly nehéz magyar embernek a külföldön munkához jutni, bizalom kérdése volt, hogy mégis Tutkovits Ferenc építőmestert bízták meg, ezzel az építkezéssel.

Tutkovits Ferenc közéleti szerepléséről is meg kell emlékeznünk, mert minden társadalmi megmozdulásban vagy az iparos életben mindig az elsők között látjuk és ennek tudható be, hogy a

¹⁰³ Nyírvidék-Szabolcsi Hírlap, 1936. szept. 27.

legutóbbi megyebizottsági választásnál impozáns szótöbbséggel lett Szabolcs vármegye iparosai által törvényhatósági bizottsági tagnak beválasztva.

Fenti kép egy szabolcsi születésű, és saját fajtánkból való iparosnak a szorgalmas munkássága és felfelé ívelő pályájának az útja, melyet kiragadtunk a sok hasonló iparos közül és bármerre vezet majd az útja, mint szabolcsira mindig büszkék leszünk.”

„Felszentelték Mécs László templomát, egy szabolcsi építész munkáját¹⁰⁴”

A múlt év végén számoltunk be lapunk hasábjain Mécs László papköltő királyhelmecezi, jelenleg

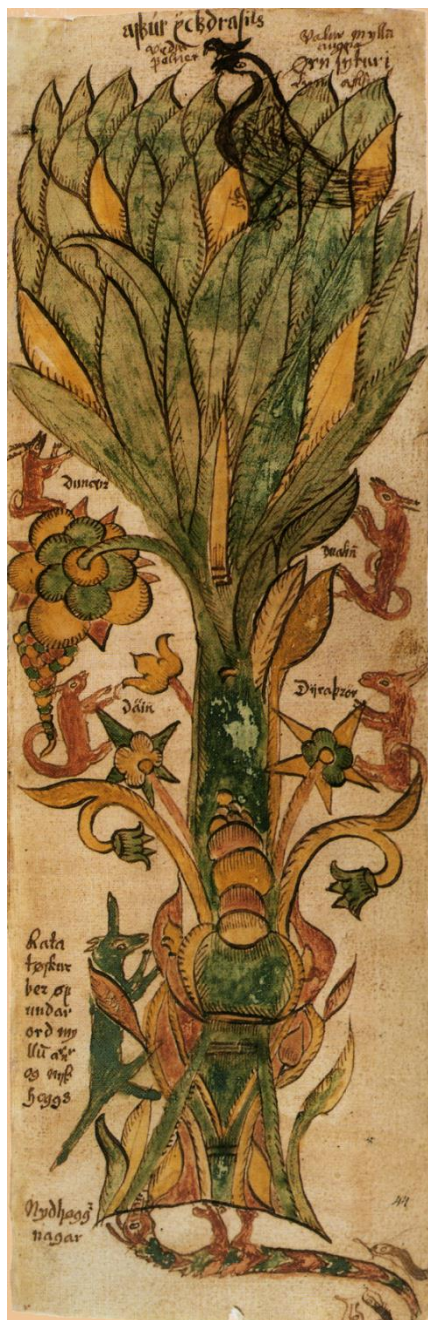
csehszlovák területi plébános nagygyéresi templom építkezéséről. A templomot az elmúlt vasárnap ünnepélyes keretek között szentelték fel. Örömmel közöljük a fenti, túloldalról jött hírt, aminek érdekességet kölcsönöz az a körülmény, hogy az építkezési munkálatokat a szabolcsi Tutkovits Ferenc építőmester cég végezte, aki magyar ember létére sikeres építkezéseket bonyolít le külföldön is, megbecsülést szerezve a szabolcsi iparos névnek.

Nagyjelentőségűek a mostani nehéz idők egyházi építkezései, mert amikor az istentelen országok az egyházakat pusztítják, templomokat rombolnak, nálunk és a környező magyarlakta megszállott részekén

is mindig sűrűbben számolhatunk be egyházi építkezések létesítéséről, ami nemcsak a vallásosság erősödésének, hanem a rend és nyugalomnak a jele és főleg a nagy munkanélküliség enyhítése, amiben az egyházak mindemkor jó példával jártak és járnak elől.”

¹⁰⁴ Nyírvidék, 1937. júl. 7.

„Nagy francia költői folyóirat magyar száma”¹⁰⁵

Most jelent meg Párisban az „Yggdrasil” című folyóirat magyar száma. A lap 18 oldalon foglalkozik a magyar költészet 19-20. századának két költői triászával: Vörösmartyval, Petőfivel, Arannyal, Ady- val, Babits-sal, Kosztolányival. Költészetünk nagyjainak életét, munkásságát a lap hasábjain R. Schwab, A. Sauvageot és Molnos Lipót cikkei méltatják és a fordításokat ugyanezek, továbbá Gáspár Margit és Bencze Jenő végezték.

Maga a lap címe: „Yggdrasil”, Carlyle kedves szava az Eddákból van véve és azt jelenti: az élet fája. Méltó címe a költészet összefoglaló francia és nemzetközi megnyilatkozásait reprezentáló folyóiratnak.

Az Yggdrasil Edmond Jaloux és Abel Boamard, a francia akadémia tagjainak elnöklete alatt indult meg, – szerkesztői R. Schwab, G. Lavaud és G. Chastel.

Az Yggdrasil már több ízben megemlékezett a magyar költészetéről, így Babitsról, Juhászról, Kosztolányiról, továbbá Mécs Lászlóról, akiről szintén részletes tanulmányt közölt és több költeményét is bemutatta.

A folyóirat az Eggenberger könyvkereskedésben (IV., Kossuth Lajos- utca 2.) kapható.

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Yggdrasil>

¹⁰⁵ Nyírvidek, 1937. szept. 22.

„Madame de Stael és Mécs.¹⁰⁶”

Tegnap este a rue de Varenne halk eleganciájú, fehér márványlépcsős palotájában a comtesse de Pange fogadóestélyt adott Mécs László tiszteletére. A ház úrnője a köréhez tartozó francia dáma szellemes kedvességével fogadott. A hatalmas szalonok egyikében Mécs a negyvenedik példányt dedikálta Björgson svéd újságírónak. De Pange gróf és még két francia úr nagy érdeklődéssel hallgatott egy osztrák papot, akiről hamar megtudtam, hogy Schuschnigg kancellár gyóntatója és barátja. Hallatlanul érdekes dolgokat mesélt a berchtesgateni találkozásról, Schuschnigg bujdokolásáról, végrendeletéről, a kis Kurt remek magatartásáról. Leírta a Belveder-palotát, ahol a kancellár ezidőszerint tartózkodik. Izgatottan hallgattam és közben tolmácsoltam, mert főtisztelendő uram gyengén áll a franciával és az urak, a házigazda kivételével, nem erősek a németben.

Most azonban az itt-ott egy-egy vitrin vagy kandalló körül formálódott cerelek szétrebbentek és a karcsú gobelin-fotójök között Mécs igyekezett fehér reverendában, haját boronálva egy női szobor felé, amely két XVI. Lajos korabeli vitrine között uralta a hangulatot. Mme de Stael busteje ez, a grófnő dédanyjáié, a „Corinne“ szerzőjéé, aki szellemességével, műveltségével, politikai befolyásával olyan hatást gyakorolt korára, hogy Napóleon, mint veszedelmes ellenfelet, egy időre száműzte Párisból.

És Mécs ott áll mellette és nemes orgonahangján elmondja a királyfi három bánatát. Rohanás a tavaszba. Aztán még talán tíz versét, melyeket előtte franciául a legismertebb művészek interpretálnak.

Szorongó érzéssel hallgatom, mikor egy-egy fordításomat mondják. – Olyan remek dolog hallani ezt a kis magyar pásztorfiúból erősödött poétát, amint a kitörő brávók viharjában fogadja a párisi marquiseek elragadtatott hódolatát.

Magyarok Méccsel együtt négyen vagyunk a kb. 150 főnyi vendégseregben. A szavalás után előkerülnek a könyvek, szegény poétánk olyan fáradt. De hősiezen dedikál. Boldogan pillantom meg, hogy minden példányba egy általam fordított versnek két sorát írja:

„Je veux greffer la rose sur l'églantine, afin que la terre plus belle.“ – „Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld.“

¹⁰⁶ Nyírvidék, 1938. ápr. 1.

Ma este a lillei egyetemen aratja babérait és én a Luxembourg-kertben egy padon ülve gyorsan megüzenem haza, az én kedves városomba ezt a nagy, meleg magyar sikert.

dr. Gáspár Margit”

„Ölekezett¹⁰⁷

a magyar katona a magyar költőpappal, a világhírű Mécs László könnyes boldogsággal köszöntötte vitéz Béldy Alajost, a daliás vezérkari ezredest, aki huszárjai élén hozta az édes szabadság mámorító boldogságát. Mécs László neve Nyíregyházán is fogalom. Mindig ünnepeltük, amikor felhangzott csodálatos hangszerén a szeretet himnusza, de éreztük, hogy fekete pórúza, Prága sötét gyanakvása kíséri és szépséges lelke, rabság bilincsében vergődik. Most szabad a zengő kürt szava, a kard és a toll találkoztak, az igazságról apostoli hangon prédikáló költő és az igazságért éles kardot forgató katona. Ez a találkozás olyan szikrát verő, olyan csodálatos, mint Petőfi találkozása a negyvennyolcas hősökkel. Meg kell, hogy értsük a nagy magyar szépségek égi voltát és le kell borulnunk, hogy hálát adjunk a Teremtőnek azért a napért, amikor vitéz Béldy Alajos ezredes és Mécs László költő a szabaddá vált Királyhalmec terén összeölekeztek.”

Nyíregyháza, 2021. augusztus 10.

Tóth Sándor helytörténész

¹⁰⁷ Nyírvidék, 1938. nov. 11.